Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Klejtrup Lokalhistoriske Forening

2015

Indholdsfortegnelse

Bestyrelsens beretning ..... side 3
Medlemsudvikling ..... side 5
Billedcollage fra skolekomsammen ..... side 6
Erhvervslivet i Klejtrup i midten af 1900-tallet ..... side 7
Efterlysning – materiale fra 2. Verdenskrig ..... side 16
De kunne være blevet 100 år i år ..... side 17
Klejtrup Afholdsforening ..... side 18
Kvindernes medbestemmelsesret fylder 100 år ..... side 24
Det stod der i avisen ..... side 26
Sportsfest skabte næsten trafikkaos ..... side 28
Præster i Hersom, Bjerregrav og Klejtrup ..... side 30
Hvordan så her ud i gamle dage? ..... side 32
Byfesten 2014 i billeder ..... side 34
Mejeribestyreren gik fra borde/Mejeribestyrer Holm ..... side 35
Klejtrup Vandværk – 80 år i 2014 ..... side 36
Ny sognefoged ..... side 41
Fattigforsørgelse ..... side 43
Året der gik ..... side 45
Kloakering har fyldt rigtig meget i Klejtrup-borgernes bevidsthed i 2014 ..... side 49
Praktiske oplysninger ..... side 50

Vidste du at det er….

- 500 år siden et jordskælv skræmmer den københavnske befolkning
- 350 år siden, den første annonce bliver bragt i en dansk avis
- 200 år siden, den første ostefabrik blev grundlagt i Schweiz
- 150 år siden, at den amerikanske borgerkrig sluttede
- 125 år siden Klejtrup Afholdsforening blev dannet
- 100 år siden, kvinderne fik valgret i Danmark
- 10 år siden Klejtrup Slagterforretning blev lukket

Forsidebillede:
Klejtrup Sø med Søparken i baggrunden
Bagsidebillede:
Fristrup Forum (den gamle branddam)

Redaktører: Birthe Ømark og Ragna Kolind
Levering af materiale til årshæftet: Mona Finderup, Kjeld Nielsen, Birthe Ømark, Ragna Kolind
Trykning: Hobro Lyntryk
ISSN: 2245-5930

Copyright: Klejtrup Lokalhistoriske Forening

Bestyrelsens beretning

2014 er gået over i historien, og det er tid til at gøre status over det forgangne år i Klejtrup Lokalhistoriske Forening. Og der er heldigvis godt gang i foretagendet endnu, hvilket vi kan takke alle vore mange medlemmer og andre støtter for.
Og så er vi begunstiget med en lind strøm af henvendelser fra nær og fjern, som mangler oplysninger på slægtninge her fra sognet – eller fra folk som helt tilfældigt er havnet inde på vores hjemmeside www.klejtrup-lokal.dk , og derfor pludselig får lyst til at høre nærmere om noget af det, som de kan læse derinde. Andre henvender sig blot for at fortælle, at de synes godt om vores hjemmeside.

Og hvis vi for en gangs skyld starter bagfra denne gang, så var årets nye tiltag i 2014 netop en aktivitet på vores hjemmeside. Fra og med den 1. december og frem til jul kunne alle interesserede følge en julekalender på hjemmesiden, hvor der bag den daglige låge gemte sig et billede af et hus, en forretning eller en virksomhed i Klejtrup, og samtidig fik den besøgende på hjemmesiden lidt historie om stedet.
Det gav rigtig mange besøgende på vores hjemmeside, og det har givet mange positive tilbagemeldinger. Så det bliver nok en aktivitet, vi vil gentage i 2015 – dog med andet indhold.

Og for at blive i it-verdenen, så er der også kommet en facebook-side, som hedder **Klejtrup – nu og dengang**. Det er blevet et hit blandt rigtig mange facebook-brugere fra nær og fjern, og det har givet os i Lokalhistorisk Forening en oplagt chance for at få årstalsbestemt billeder – eller få navne på nogle af dem, som vi ikke kender. Det har også givet os mange nye oplysninger fra sidste halvdel af 1900-tallet, ligesom der bliver bragt billeder, som vi ikke har i vores samling. Og folk er rigtig flinke til at sende dem til os, når vi beder om det.

Det seneste tiltag på nettet er en ny hjemmeside – www.arkiv.dk . Endelig kan man nu se resultatet af det arkiveringsarbejde, som vi i arkiverne i årevis har knoklet med. Alt, hvad der til dags dato er registreret i arkivsystemet, og som vi på arkiverne har godkendt til offentliggørelse, er nu tilgængelig for alle. Det er et stort fremskridt indenfor arkivverdenen, og samtidig giver det lige pludselig mening, at vi har brugt så mange timer på registreringsarbejdet. Samtidig forventer vi, at det vil øge vores antal af henvendelser til arkivet, idet folk nu kan se, hvad vi har af materiale, som kunne være interessant for netop dem.

Men det at mødes ansigt til ansigt med vore medlemmer er heldigvis stadig i højsædet. I 2014 kunne vi afholde skolekomsammen for 4. gang – denne gang med de "yngste elever" fra Klejtrup gamle skole – nemlig dem som var født mellem 1936 og 1946.

Og dagen blev nøjagtig lige så stor en succes, som de øvrige "skoledage". Mange mødtes for første gang i mange, mange år – snakkelysten var stor, og vi fik igen en mængde lokalhistorisk materiale og oplysninger. Det vil vi gerne takke for igen – det er uvurderligt materiale for vores arkiv.
Omkring 70 tidligere elever havde en god dag i Klejtrup, og nu er vi så igennem alle elever fra den gamle skole.
Der var flere, som ytrede ønske om en gentagelse af arrangementet, og man skal da aldrig sige aldrig. Men det bliver nok ikke lige de første par år, vi inviterer til komsammen igen. Men hvis de enkelte klassetrin selv vil arrangere, er I altid velkommen – og centret kan fint danne rammen igen.

I 2014 blev der desværre ikke tilslutning til vores sommerudflugt. Måske lå den lidt for sent – måske var emnet ikke så interessant. Det har dog ikke gjort, at vi ikke vil forsøge at arrangere udflugt igen, da der jo plejer at være fin tilslutning.

Derimod var der rigtig mange mennesker ved vore to "indendørs" arrangementer – nemlig generalforsamlingen og vor julekomsammen. Ved generalforsamlingen havde vi den fornøjelse at få besøg af viceforstanderen på Klejtrup Musikefterskole, som fortalte om skolens tur til Ghana tidligere på året. Der blev vist lysbilleder og fortalt om den interessante tur. Vi fik også et godt indblik i slavehandlen, hvor Ghana var et af de steder, hvorfra der blev udskibet rigtig mange slaver. Et grimt kapitel af vor verdenshistorie.

Tidligere Klejtrup-dreng Ib Frandsen gæstede os til vor julearrangement. Der var godt fyldt op – omkring 90 mennesker nød Ibs fortælling om sin barndom, ungdom og om sin læretid i Brugsen.
Det daglige arbejde i arkivet koncentrerer sig stadig om gårdhistorier og hushistorier – et arbejde vi vist aldrig bliver færdige med.
Alle avisartikler fra 1850'erne og frem til i dag er næsten scannet ind nu. Det går også fremad med at registrere billeder i vores registreringsdatabase Arkibas, som for øvrigt er skiftet ud sidst på året, så vi nu har en ny og mere moderne database til det. Og som nævnt tidligere – nu er det jo offentligt tilgængeligt. Et stort fremskridt som mange vil komme til at nyde godt af.
Og os i arkivet – ja, vi bestræber os virkelig på at få registreret alt det, vi kan nå, så endnu mere bliver offentlig tilgængeligt.

En af de ting, vi også vægter højt, er at få lavet interviews med nuværende og tidligere Klejtrup – borgere. Det er efterhånden blevet til godt 40 Dvd'er – et meget vigtigt materiale, som dels fortæller om personerne, men også i høj grad om Klejtrup sogns historie.

Vore trofaste hjælpere er med til, at vi hele tiden udbygger vort materiale i arkivet, men er også medvirkende til, at vi kan få ordnet indkomne papirer, få scannet, registreret osv. Det er en fantastisk indsats, der gøres af mange, men vi kan stadig bruge flere hænder – specielt folk med lokalt kendskab, som har lidt flair for pc'ere. Det er jo der, det foregår nu om dage, og når først det er registreret, er det en stor lettelse, når materialet skal findes frem igen.

Til sidst – en stor tak til alle – besøgende, medlemmer, hjælpere. I er med til at gøre arbejdet i Lokalhistorisk Forening til en fornøjelse!

På bestyrelsens vegne
Ragna Kolind
Formand

Følgende medlemmer kunne vi byde velkommen i vores forening i det forgangne år

Mourits Christensen, Fredericia
Else Marie Eggertsen, Viborg – tidligere Klejtrup
Helle Jul Elkjær, Skals
John Kjeldahl Frederiksen, Vejrup -
Bent Jenning Hansen, Vejle – tidligere Hærup
Anny Jensen (f. Kjeldahl Frederiksen), Hobro – tidligere Klejtrup
Allis Kyhn-Madsen (f. Jørgensen), Middelfart – tidligere Hærup
Knud Nielsen, Herning – tidligere Hærup
Jens Erik Olsen, Randers – tidligere Hærup
Inger og Jon Pugholm, Klejtrup
Tenna Quistgaard, Vejle
Lillian Vad (f. Pedersen), Herning – tidligere Klejtrup
Margrethe Jørgensen (f. Hølmkjær), København – tidligere Klejtrup
Erik Sørensen, Bjerregrav – tidligere Skårup
Flemming Hansen, Hvornum
Elisa Rasmussen, Klejtrup
Hardy Elkjær Jensen, Viborg – tidligere Skårup

Og vi har også kendskab til, at følgende af vore medlemmer er døde indenfor det sidste års tid:

Mary Andersen (Hoff), Lindum
Hanne Holm, Søkroen, Klejtrup
Søren Kræmer, Hobro
Lis Worsøe, Møldrup
Jytte Jensen, Klejtrup
Nina Bay, Klejtrup
Carit Dahl Sørensen, Klejtrup
Tenna Quistgaard, Vejle

ÆRET VÆRE DERES MINDE!

Billeder fra skolekomsammen august 2014

Erhvervslivet i Klejtrup i midten af 1900-tallet

Af Ragna Kolind

I dette årshæfte er det blevet Skårupvej og Kirkebakken, som står for tur, når vi skal kigge på erhvervslivet i midten af sidste århundrede. Og vi starter nede fra midten af byen og bevæger os mod vest.

På **Skårupvej 2** havde **Hans Hansen** sit mekanikerværksted og sin cykelforretning. Ude ved fortovet var der desuden en benzinstander. Hansen var sønderjyde og havde sin karakteristiske måde at snakke på. Der havde tidligere været mekaniker på adressen, og også efter Hansens død forblev der mekanikerværksted på adressen. Det var Jørgen Skals, som drev sit mekanikerværksted der, indtil han købte sin nuværende forretning og værksted på Industrivej 2 i Klejtrup. Der drives ikke virksomhed eller forretning på adressen mere.

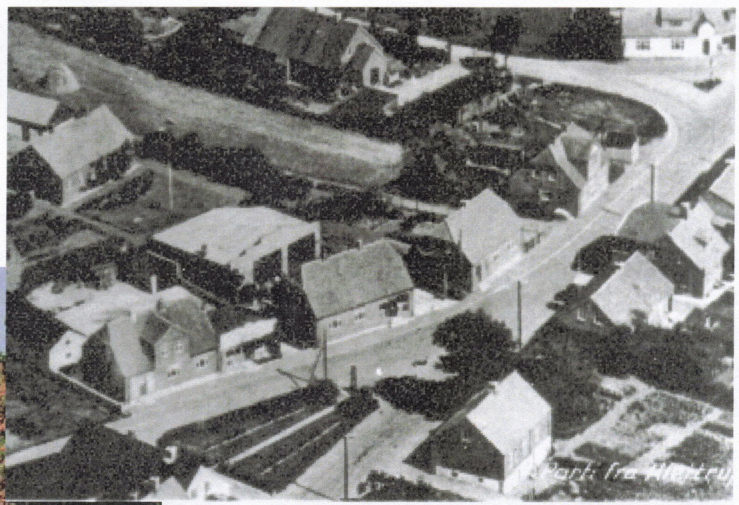

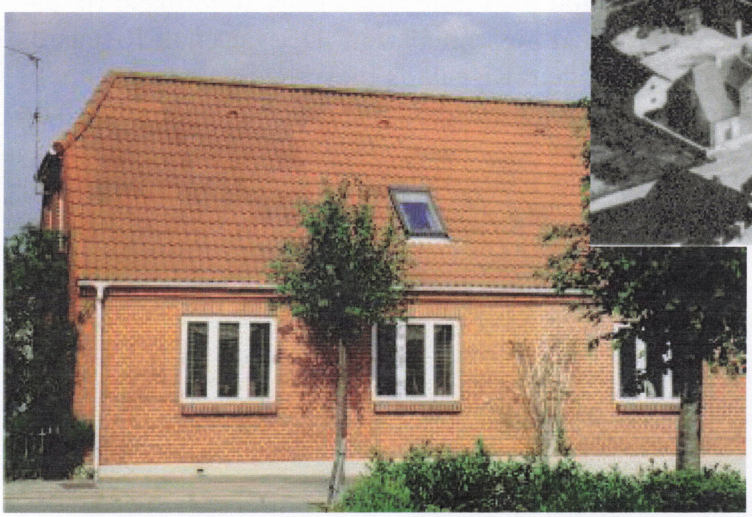

På **Skårupvej 4** havde **Lizzie Jensen** sin **Manufakturhandel**. Hun købte forretningen i 1954 af Villekold . Han havde kun haft den kort tid – før ham var det Iversen, og tilbage i 1930'erne og starten af 1940'erne var det Christian Schreiber, der drev manufakturhandel på adressen.
Lizzi og hendes mand Anders Jensen byggede en etage ovenpå huset, hvor familien boede. Lizzies sortiment var alt indenfor børne- og damebeklædning,

men hun syede og solgte også gardiner i stor stil.
Lizzie lukkede forretningen i 1992 og solgte senere huset og flyttede til et rækkehus på Kirkebakken.
Heller ikke på Skårupvej 4 drives der forretning mere. Huset er i øvrigt i skrivende stund i gang med en større renovering.

Et par huse længere oppe af Skårupvej – nemlig på **Skårupvej 8**, havde **Jens Risgaard Pedersen** sin **Barbersalon**, og i 1960'erne blev der bygget en fløj bagud mod nord, hvor hans kone Ingse fik damefrisørsalon. Mange barber- og frisørlærlinge er uddannet hos ægteparret. Det var en af Risgaards tidligere lærlinge – **Aage Skaarup**, der overtog forretningen. Risgaards blev boede nogle år - indtil de flyttede til en andelsbolig på Brovej 6F. Aage flyttede salonen til Klejtrup Mølle, og der har ikke senere været drevet forretning fra adressen.

På modsatte side af vejen lå **Niels Laustsens købmandsforretning** – også kendt under navnet **Købmandsgården**. Laustsen overtog forretningen i 1941 og drev den helt frem til1978, hvor den blev solgt videre til Birgit og Jørgen Lundsberg. Laustsen drev en alsidig købmandshandel – og mange af os husker den nok som **Hoki-købmanden.** Laustsen havde ud over butikken også en stor lagerhal på modsatte side af Viborgvej – der hvor der nu er bygget en villa (Viborgvej 13). Og lidt længere oppe ad Viborgvej – i samme bygning som købmandsgården, havde han en overgang udstilling i den "lejlighed", hvor der både før og senere var manufakturforretning/tøjbutik. Der var også en lejlighed, som blev lejet ud til beboelse.
Også hos Laustsen er der udlært mange unge mennesker fra Klejtrup og omegn – det var dengang, der var grundlag for at have to købmænd og en brugs i Klejtrup samt en købmand i Fristrup. Og det skal bemærkes, at omegns-byerne havde jo deres egne dagligvarebutikker – i Hvornum var der brugs og købmand og i Roum var der brugs. Men det var jo også før supermaked'ernes fremmarch.

Klejtrup Slagterforretning på Skårupvej 3 v/ **Øris Pedersen** blev egentlig startet af slagter Vammen i 1907. Derefter var der både Lars Kold og Viggo Nielsen, inden Øris Pedersen overtog forretningen med eget slagtehus. Det var dog Øris' far eller bror, der købte forretningen. Hvornår Øris Pedersen overtog den, ved vi ikke med bestemthed.
Forretningen lå – som den hele tiden har gjort – ud til Skårupvej, mens slagtehuset var bagved – op ad den lille stikvej mellem Skårupvej og Viborgvej.

De var dog ikke helt selvforsynende – der blev også købt varer udefra. Også af den årsag, at slagterforretningen efterhånden blev en mere alsidig butik, hvor man kunne købe dåsemad, syltede produkter og meget, meget andet.
Det var én af Øris Pedersens slagtersvende – **Henning Rasmussen** – som overtog forretningen i 1969, og de drev den frem til den blev lukket i 2005.

Klejtrup Brugsforening startede egentlig på Viborgvej 27 (som ikke eksisterer mere, men er blevet til vej op til Bakkedraget). Men i 1905 blev der bygget brugs på hjørnet af Kirkebakken og Skårupvej. Her var forretningen og privat bolig for brugsuddeleren og hans familie, som i 1950'erne var **Alma og Harald Christensen**.
Man købte på Kontrabog og betalte en gang om måneden. Og mange husker sikkert uddeler Christensens evne til at lægge tal sammen i hovedet. Det gik som lyn og torden – det var før regnemaskinerne blev hver mands eje. Den havde Christensen ikke brug for. Som barn var det en fornøjelse af blive sendt ned at betale månedens skyldige beløb. For så vankede der et stort kræmmerhus med blandede bolsjer. Det var virkelig en stor dag (det var nemlig også før, der var noget, der hed "fredagsslik").
Som hjælp havde de bl.a. sønnen **Jens Provst**, som senere overtog stillingen som uddeler i forretningen sammen med sin kone Nanna. I 1963 blev der bygget ny forretning ved siden af den gamle brugs, og det er den, som stadig fungerer som butik – dog har den gennemgået flere renoveringer og udbygninger siden da. Brugsforeningen blev til Dagli'Brugsen, og det har været betegnelsen i over 20 år nu.
Der er blevet fulgt med udviklingen – dels med udvidelse af åbningstider, dels med sortiment – så

presset fra de store supermarkeders fremmarch i byerne kan matches. Det er en stor opgave, men det er lykkedes at holde en rigtig god omsætning i vores dagligvarebutik.

Bag ved brugsen – op ad Kirkebakken – lå **Klejtrup Foderstofforening**. Den blev drevet som en selvstændig forening, og der blev kørt meget korn og lign. foderstoffer herfra og ud til landmændene. I 1960'erne blev foderstoffen så flyttet op til sin nuværende placering på Skårupvej 60. Posborg var chauffør. Mogensen var møller.

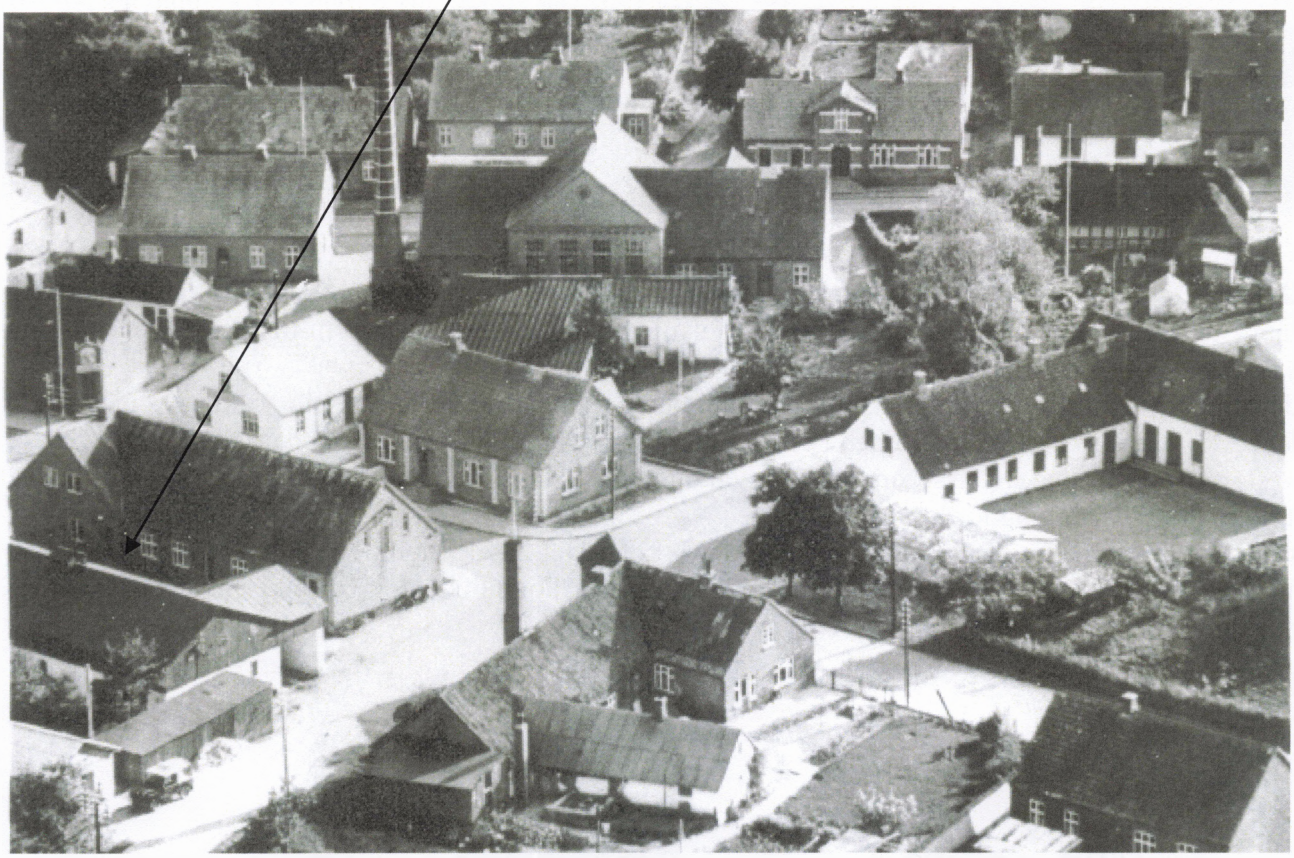

På hjørnet af Kirkebakken / Skårupvej lå – og ligger stadig - **Klejtrup Bageri**. Bageriet blev bygget i 1898. Det var **Kr. Jänichen**, som var byens bager i 1950'erne. Han havde ved siden af forretningen også landture, hvor han kørte rundt på egnen og solgte brød fra sin "brødbil". Han solgte forretningen til Astrid og Knud Skytte Sørensen i 1960'erne – senere blev den solgt videre til nuværende bagerpar **Frida og John Frøslev**.

Klejtrup Skole lå lige overfor bageren – nemlig på hjørnet af Midtvej og Skårupvej. Her har rigtig mange af vore medlemmer i foreningen gået i skole, idet den fungerede frem til 1960, hvor der blev bygget ny skole på Kirkebakken 13 – Brattingsborgskolen.
Klejtrup Skole var en fire-klasset skole, hvilket betød, at der var fire klassetrin. 1. klasses elever gik alene, og 2. og 3. klasse gik sammen i én klasse. Disse to hold gik i skole mandag, onsdag og fredag. De store – altså 4. og 5. klassetrin gik sammen og 6. og 7. klassetrin gik sammen. Disse to hold gik i skole tirsdag, torsdag og lørdag.
Det betød også, at der var to lærere på Klejtrup skole. Det havde været lærerparret Fogh, som stod for indlæringen i Klejtrup helt tilbage fra før 1920. Lærer Fogh døde dog i 1940'erne, og kom der en anden mandlig lærer.

I 1950'erne kom lærer Hedegaard, og han blev førstelærer, som det hed. Fru Fogh blev dog ved med at undervise frem til skolens nedlæggelse i 1960, hvor lærer Hedegaard overgik til at blive leder af den nye skole.
Skolen blev ombygget til hvilehjem, hvor der senere blev bygget til af flere omgange. Nu er hvilehjemmet nedrevet – der er bygget ældreboliger og senior- og aktivitetscenter på adressen – og hvor vores arkiv jo bl.a. også har til huse.

Klejtrup Missionshus er den "næste institution", vi kom til op ad Skårupvej i 1950'erne. Den lå på det sted, hvor der nu er bygget sognehus – nemlig på Skårupvej 20.
Missionshuset var egentlig en slags forsamlingshus, men blev så overtaget af Indre Mission og brugt til foreningens mødeaktivitet.
I 1950'erne var det stedet, hvor mange børn gik i søndagsskole. Og juletræsfesten var også meget populær med slik og masser af sanglege. Forskellige børneklubber og ungdomsarbejde har også haft til huse i missionshuset helt op til nedrivelsen for nogle få år siden.
Huset blev købt af menighedsrådet/kirken, som nu har bygget et sognehus på adressen.

I 1950'erne var det **Marie og Alfred Frederiksen**, som havde **gartnerforretningen på Skårupvej 22**. Den tidligere ejer var også gartner, men Marie og Alfred fik bygget en forretning til huset i den vestlige ende, hvor der var såvel butik som baglokale. Der kunne Marie stå og binde sine buketter og kranse. Alfred kørte ud med såvel grøntsager som blomster.

Det var en elsket butik med en rigtig fin omsætning. Maries gavmildhed overfor børn og hendes milde væsen overfor alle mennesker gjorde, at her ville man gerne handle. Var man barn og med i butikken – ja, så faldt der altid et æble, en banan eller lignende af til os. Det var både Alfred og Maries store glæde at give børnene lidt frugt.

Marie drev forretningen til sin død sidst i 1900-tallet. Bygningen blev nedrevet, og der er nu bygget ældreboliger

Og så var der ikke flere forretninger på Skårupvej i 1950'erne.
Men på **Skårupvej 28** lå **vandværket**. Og det kan der læses om andetsteds i hæftet her.

I stedet går vi til **Kirkebakken.**

Lige bag ved brugsen lå **Frysehuset**. Det var en forening, som blev oprettet i ca. 1954, der byggede det lille frysehus. Det var inden folk fik frysere i hjemmene, og for at slippe for al den nedsaltning af kød, blev der nu mulighed for at få sit kød frosset ned i denne store "fællesfryser". Den blev først passet af **Anne Mogensen** – senere af **Kirstine Sadolin.** Denne "bestyrer" skulle forsøge at holde styr på folks pakker. Til det formål havde hver "kunde" et entydigt nummer. Og det skulle selvfølgelig fremgå af pakken, så man kunne se, hvem der ejede den. Desuden skrev mange også, hvad der var i pakken. Men det hændte, at folk glemte at skrive deres nummer på pakken, og så var det virkelig svært for Anne Mogensen eller fru Sadolin at vide, hvem pakkerne tilhørte. Det kunne ikke altid uddrages af beskrivelsen af pakkens indhold – f.eks. "Ben fra begravelsen" eller "Grethe hoved" ☺
Da Klejtrup fik sin frysefabrik – Jens Mortensens fabrik på Søvej – gik udviklingen stærkt. Pludselig havde folk sin egen fryser, og så blev frysehuset nedlagt.

Længere oppe ad Kirkebakken havde **Leo Nielsen** til huse – nemlig på **Kirkebakken 7**. Leo Nielsen kørte ud og solgte ost, indtil han byggede Klejtrup Viktualieforretning på Skårupvej 19. Så blev handlen også udvidet med kød, pålæg, dåsemad og meget andet.

På Kirkebakken 9 havde **Sigfred Hermansen sin tømrer- og snedkerværksted.** På adressen var der et værksted og kontor, men ellers foregår en tømrers arbejde jo ude på arbejdspladserne – ved den enkelte kunde.
Da Sigfred lukkede sin tømrervirksomhed, blev huset udlejet og senere nedrevet. Der er planer om at bygge rækkehuse på grunden.

Og på modsatte side – som alle ved – ligger **Klejtrup Kirke** jo majestætisk og skuer ud over Klejtrup by. Den er – uden diskussion – byens ældste bygning. Selve kirken stammer fra 1200-tallet. I 1600-tallet blev tårnet bygget til. Kirkegården er af flere omgange blevet udvidet, i kirken er der sket restaureringer og inventaret har ændret sig gennem årene. Én af de rigtig store renoveringer skete netop her i 1950'erne, hvor kirken gennemgik den store tur indvendigt.

Der er altid delte meninger, når der moderniseres i en kirke, og nogle af de ting, der blev kasseret ved denne renovering har senere været meget savnet – f.eks. præstetavlen og den gamle salmetavle. Men sådan går det jo ofte – mange år senere er det pludselig moderne igen, og så ærgrer man sig over, at ting er bliver kasseret og smidt ud. Det kender vi vist alle fra vore private "renoveringer".

Efterlysning

De to lokalhistoriske foreninger i Hvornum og Klejtrup afholder d. 9. maj 2015 sammen en stor udstilling i Klejtrup Hallen i anledningen af 70 året for 2. Verdenskrigs afslutning.

I den forbindelse efterlyser vi billeder og personlige beretninger fra krigens tid i Hvornum og Klejtrup.

Ligger du inde med billeder el. lign. vil vi meget gerne låne materialet til kopiering/scanning.

Skynd dig at henvende dig til Ragna Kolind på 2023 7037 og lav en aftale.

De kunne være blevet 100 år i år

Dagny Sørensen
Skivevej

Herman Honoré
Viborgvej 34, Klejtrup

Jensine Kolind
Fristrupvej 48, Fristrup

Peder Olesen
Overhærupvej 1/Brattingsborg 9

Johannes Rask
Stenhøjgård, Horshøjvej 3, Hejring

Svend Nielsen
Hærupvej 182

Johanne Sørensen
Viborgvej 12, Klejtrup

Ingdrea Møller
Overhærupvej 11

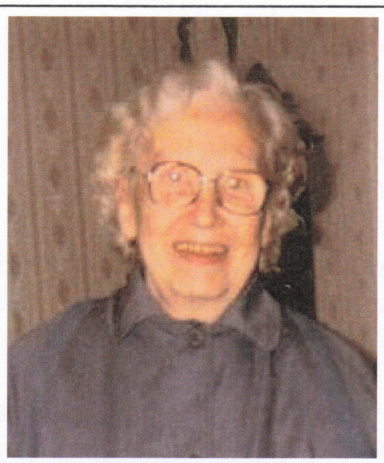

Erna Skøttgaard
Viborgvej 17, Klejtrup

De kunne være blevet 100 år i 2014

Lisbeth Jensen
Brattingsborg, Søvej 16, Klejtrup

Gerda Jørgensen
Hærupvej 33, Hærup

Merry Christensen
Viborgvej 19, Klejtrup

Klejtrup Afholdsforening

Af Birthe Ømark

I år er det 125 år siden, Klejtrup Afholdsforening blev stiftet, og derfor vil jeg i det følgende skrive lidt om foreningen og dens virke i byen.

Som indledning vil jeg kort skrive lidt om afholdsbevægelsen, der opstod i USA i starten af 1800-tallet og hurtigt spredte sig. Bevægelsen gav grundlag for egentlige foreninger i lighed med andre foreninger, men også for mere lukkede loger med alt, hvad dertil hører.

Afholdsbevægelsens indtog i Danmark

I 1841 blev der gjort forsøg på at stifte en afholdsforening i Danmark, men først den 17. april 1879 lykkedes det at stifte en levedygtig forening i Vejle, som blev grundlaget for Danmarks Afholdsforening.

Den første afholdsloge i Danmark stiftedes 1880 i København som en loge under IOGT (*Independent Order of Good Templars*).

I 1892 trådte tilhængerne af at drikke lyst øl ud af IOGT og dannede deres egen orden, NIOGT (Nordisk Independent Order of Good Templars). I folkemunde kom de to loger til at hedde henholdsvis *vandlogen* og *øllogen*.

Afholdsforeninger og loger havde det samme overordnede formål: At bekæmpe drikkeriet gennem oplysning og eksemplets magt, men deres arbejdsmetoder var forskellige. Foreningerne var ganske som andre foreninger – de arrangerede møder og foredrag, og enhver kunne blive medlem ved at underskrive et løfte om at afholde sig fra nydelsen af berusende drikke.

Et arrangement i Afholdsforeningen, som dog ikke stammer fra Klejtrup. Og vi ved heller ikke, om der er personer med fra Klejtrup. Men en flok noble mænd med fanen højt hævet over flokken.

I sammenligning hermed var logerne anderledes lukkede. Man kunne ikke uden videre blive medlem – man skulle anbefales og indvies i logen ved en højtidelig ceremoni. Møderne afvikledes efter nøje fastlagte forskrifter og ritualer under ledelse af et system af valgte embedsmænd ("Øverste Templar", "Vice Templar", "Skatmester" m.v.).

Forskellighederne til trods lykkedes det 1903 at stifte et forbund af afholdsselskaber under navnet *Danske Afholdsselskabers Landsforbund.*

I 1917 udsendte den danske afholdsbevægelse en forespørgsel til det danske folk; ønskede man tilvirkningen af stærke drikke standset, eller ønskede man de eksisterende indskrænkninger opretholdt (i marts 1917 var der et midlertidigt forbud mod visse alkoholiske drikke) og forbudsspørgsmålet gjort til genstand for folkeafstemning. Det lykkedes bevægelsen at indsamle 722.280 underskrifter, som blev overleveret til indenrigsminister Ove Rode i januar 1918. Efter at man sidst i 1920'erne forgæves havde søgt mulighederne for landsforbud gennemført i den danske rigsdag, opgav bevægelsen forbudskravet og søgte nye veje.

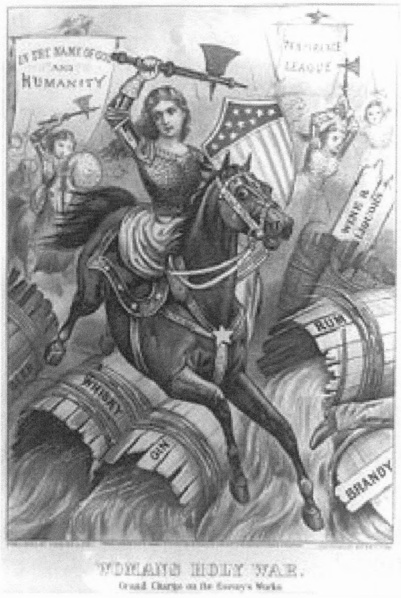

Kvindens hellige krig, en tegning der udtrykte kvinders misbilligelse over den almindelige tendens, deres ægtemænd havde til at drikke store dele af lønnen op på lønningsdagen. Ca. 1874

I dag har Afholdsselskabernes Landsforbund skiftet navn til Alkoholpolitisk Landsråd.

Afholdsbevægelsen kommer til Klejtrup

Klejtrup var med på noderne, og allerede en 10-11 år efter bevægelsen kom til Danmark, blev Klejtrup og Omegns Afholdsforening stiftet den 6. juli 1890 ved en generalforsamling på Klejtrup Skole. Forinden var der indhentet behørig tilladelse hos både skolelæreren, sognerådet og sognepræsten.

Lokalhistorisk Forening har de gamle protokoller, og af disse fremgår det, at foreningens første formand var politibetjent Harald Villadsen fra Hærup. De øvrige medlemmer af den bestyrelse, der blev nedsat ved generalforsamlingen, var: Ignatius Sørensen og Søren Sørensen, begge fra Hærup, samt Jens Jensen Provst fra Klejtrup.

Foreningen havde god vind i sejlene ligesom en række andre foreninger, der fejede ind over landet på dette tidspunkt. Der var fra starten 18 medlemmer, og der kom mange flere til. Alle måtte de aflægge et højtideligt afholdsløfte:

Dette billede kan være fra et møde i Afholdsforeningen, men vi ved det ikke. Formodningen skyldes, at det er helt bestemt Anders Kr. Andersen, Hærup (1878-1970), som står i den blå cirkel. Og han havde fanen fra Klejtrup Afholdsforening i mange år. Bemærk den lille "blomst", som alle mændene har i reverset. Også dette kunne tyde på, at det er en sammenslutning af en eller anden art. Måske ved nogen noget om dette billede?

Afholdsløfte
Vi undertegnede forpligter os herved til, næst Guds bistand, at afstå fra al slags berusende drik samt modarbejde drikkeriets onde i vort fædreland.

Ud over en stor og aktiv afholdsforening var der også i Klejtrup plads til en reel afholdsloge – Brattingsborglogen. Den blev oprettet i 1912, og den har nok ikke haft en levetid på mere end en halv snes år. Vi ved ikke så meget om den, men generelt er logerne mere lukkede og med en del regler og regalier.

Tilbage til afholdsforeningen – hvis man ser på medlemmerne, tegner der sig et billede af, at der var stor tilslutning fra Hærup og Klejtrup, men ikke særlig mange medlemmer fra Hejring og Fristrup. Oftest var både mand og kone medlemmer, og forældre havde endda også følgeskab af både voksne og halvvoksne børn.

Et kig i de gamle protokoller fra foreningens start giver indtryk af en aktiv forening, samt at der blev lagt en vældig energi for dagen. Ved udgangen af 1890 havde foreningen således 30 medlemmer, og allerede her beskrives også den første "sag" – dvs. brud på afholdsløftet.

Det første bestyrelsesmøde blev holdt hos formand Harald Villadsen lillejuleaften 1890, og her berammedes en ekstraordinær generalforsamling til den 30. december, hvor man bl.a. skulle drøfte den ovennævnte "sag". Generalforsamlingen resulterede i, at den formastelige måtte aflevere sit medlemstegn til formanden, men han fik dog senere lov til at være med igen.

Efter nogle få år var den gal igen. På en ekstraordinær generalforsamling i 1897 besluttede bestyrelsen at slette et bestyrelsesmedlem af foreningen *"på grund af vitterlig overtrædelse af løftet!"*. Der må have været rav i den på den generalforsamling; der var nemlig også en sag, hvor formanden (som på dette tidspunkt var doktor Hegelund-Lange) havde skrevet til et medlem og pålagt vedkommende inden 3 dage *"på ære og samvittighed at gøre rede for det påståede brud"*. Dette skete også, medlemmet kom med en skriftlig indrømmelse og bad sig slettet af foreningen. I samme vending angav han imidlertid fire andre medlemmer for samme forseelse.

Foreningens første formand, Harald Villadsen, blev på et tidspunkt angivet for *"at have været under indflydelse af spiritus på Ålestrup marked"*. Bestyrelsen besluttede, at han *"skulle afhøres om forholdet"*. Han må have forklaret sig, for han blev senere æresmedlem af foreningen. Også læge Hegelund-Lange blev i et avisindlæg anklaget for *"utilbørligt at nyde spiritus under forehavende af helbredsgrunde"*. Læge Hegelund-Lange havde allerede på dette tidspunkt et svageligt helbred, så han var i sin gode ret, og i øvrigt forblev han ikke medlem af foreningen ret længe herefter.

Det kan virke ret utiltalende med alle disse "angiverier", men det kan måske skyldes, at der lå en vis fællesskabsfølelse i at stå sammen om "ideologien"!

Fester

Som tidligere nævnt var afholdsforeningen en forening som alle andre, og afholdt – måske lidt utraditionelt – både baller og andre arrangementer, og efter sigende nogle særdeles gode nogle af slagsen. Det var måske også en medvirkende årsag til den store opbakning til foreningen – en overgang over 100 medlemmer. Disse fester, der i folkemunde aldrig hed andet end "kratfester", blev i begyndelsen afholdt i krattet vest for Laurids Bachs gård. Senere flyttedes de lidt nærmere byen på den anden side af Viborgvej.

For at deltage i dansearrangementer betalte karlene 50 øre, og pigerne 35 øre. Hvis der var tale om eftermiddagsfester, foredrag og sådan noget var der normalt adgang for 10 øre, og det var inklusive en trykt sang.

Til afholdsforeningens 10-års jubilæum i 1900 var alle sejl sat til for at holde en stor fest. Festkomitéen bestod af ikke mindre end 12 personer, og man havde fået trykt 300 indgangsbilletter og sange. Foreningen havde for år tilbage anskaffet sig et dansegulv, og det blev i forbindelse med festerne lagt af snedker Hansen fra Hvornum. I forbindelse med festerne var det som regel hotelværten, der var vært – eller i sjældnere tilfælde Provst-bageren – Jens Provst Andersen. Værten skulle betale en afgift på 6-8 kr., eller et beløb i forhold til antal solgte billetter.

Klejtrup Afholdsforening afholdt også fester i samarbejde med byens øvrige foreninger; allerede fra 1912 med Skytteforeningen og senere med andre lokale foreninger. Afholdsforeningen nedsatte således et udvalg vedr. "Samarbejde med andre foreninger" – det bestod frem til 1927, men har nok ikke haft nogen relation til logen. Der var også lidt samarbejde med denne, men der kan have været en vis rivalisering.

I 1893 besluttede foreningens bestyrelse, at man burde have en fane, og selv om der blev nedsat et udvalg til at se på dette, varede det hele 6 år, før det blev en realitet. Jens Provst blev formand for udvalget, og i 1899 blev der købt en ny fane, som blev indviet efter et par måneder. Sofie Hansen modtog 10 kr. for at sy på fanedugen. Fanen kan ses i Lokalhistorisk Arkiv.

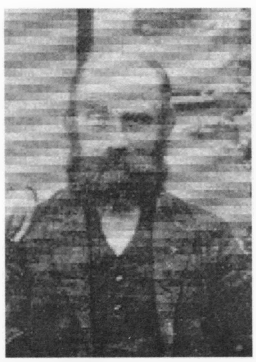

I 1897 opstod tanken om, at foreningen burde have et afholdsforsamlingshus (man skal her huske på, at kroen endnu ikke er bygget), og det fik man også – nemlig det vi kendte som Missionshuset på Skårupvej 20 (som nu er revet ned, og hvor det nye Sognehus er bygget). Jens Jensen Provst *(boede på Provstgaarden, Skårupvej 44)* skænkede grunden til huset, og en selvstændig forening stod som ejer – ikke afholdsforeningen. I forlængelse heraf kan også nævnes en slags "misforståelse" i og med, at mange har ment, at det var afholdsforeningen, der i 1906 købte kroen for at tørlægge den. Dette var imidlertid ikke tilfældet – bag købet af kroen stod foreningen "Klejtrup og Omegns Afholdshjem", og af dennes i alt 113 medlemmer var under 20 samtidig medlem af afholdsforeningen, som på dette tidspunkt talte 80 medlemmer.

Æresmedlemmer

Klejtrup Afholdsforening havde også – i lighed med andre foreninger – medlemmer, som man ønskede at takke for deres indsats ved at gøre dem til æresmedlemmer.

Jens Chr. Poulsen

Jens Jensen Provst var med fra starten og lagde et stort arbejde i foreningens virke. Han var selvskreven som æresmedlem, men nåede det imidlertid ikke inden sin død. I stedet ærede foreningens medlemmer hans enke ved at gøre hende til æresmedlem i 1921. Samme år udnævntes Niels Knudsen fra Hærup, og året efter blev H. B. Villadsen og Niels Sørensen æresmedlemmer. De sidste, der blev æresmedlemmer af foreningen, var landpost Jens Christian Poulsen og hustruen Margrethe i 1927.

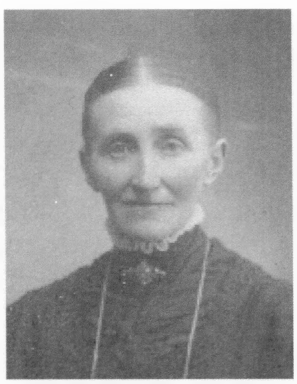

Margrethe Poulsen

Hvis man ser på arbejdsindsats i forbindelse med foreningens virke, kan det måske undre, at mænd som Karl Andersen og Anders Kristian Andersen ikke fik titel af æresmedlem. I en tidligere artikel

om afholdsforeningen nævnes det imidlertid, at *"Karl Andersen ved sin afgang fra formandsstolen opnåede at blive betænkt med såvel smukke ord som en sølvgave, overrakt af Villadsen. Ved lejligheden beværtede den afgående formand med et kaffebord på afholdshjemmet"*. Så lidt festivitas blev der dog.

Karl Andersen (Svendsen)

Hvis man ser på sammensætningen af Klejtrup Afholdsforenings bestyrelse, så kan man notere sig, at foreningen sandsynligvis har været foregangsmand med hensyn til kvindelige bestyrelsesmedlemmer. Således er der allerede i 1893 to kvindelige bestyrelsesmedlemmer, nemlig Ane Dorthea Marie Jensen og Olga Sørensen.

Foreningens øvrige virke

Også på andre områder var Klejtrup Afholdsforening foregangsmænd. Det var således denne forening, der stod bag den første, spæde begyndelse til et bibliotek i Klejtrup. Allerede i 1891 vedtog bestyrelsen at bevilge et beløb på 10 kr. af foreningens kasse, som skulle bruges til oprettelse af en "bogkasse" til brug for foreningens medlemmer. Igen var det Jens Jensen Provst, der gik forrest – han blev udvalgt til at sørge for bogsamlingen og påtog sig også senere at sørge for indbinding af bøgerne.

Foreningen var generøs, og gav gaver og bidrag i forbindelse med f.eks. begravelser og bryllup. Til bryllupper gav foreningen gerne 6 sølvskeer med inskription.

En spøjs "gavmild" detalje vedrører "de farende svende". Foreningen ville ikke så gerne stille sig afvisende overfor vagabonderne, selv om man jo godt vidste, at hvis man gav dem penge, ville disse hurtigt blive omsat til våde varer. Derfor indførte afholdsforeningen nogle mærker – 2- og 5 øres mærker – og så aftalte man med kroejeren, eller hvem det nu kunne være, at han skulle indløse disse til gengæld for et måltid mad, når de farende svende havde optjent mærker nok.

Formænd og kasserere

Oversigt over Klejtrup Afholdsforenings formænd og kasserere gennem tiderne – der mangler enkelte navne

Årstal	Formand	Kasserer
1890	H. R. Villadsen, Hærup	Jens Jensen Provst, Klejtrup
1892	Niels Sørensen, Hærup	
1897	Dr. Hegelund-Lange, Klejtrup	Jens Kristensen, Hærup
1898	Mejeribestyrer E. Nielsen, Klejtrup	
1900	Karl Andersen, Fristrup	
1901		Træhandler Chr. Nielsen, Klejtrup
1903		Jens J. Provst, Klejtrup
1907	Maler J. H. Nielsen, Klejtrup	
1908	Harald Villadsen, Hærup	
1910	Karl Andersen, Fristrup	
1913		Harald Villadsen, Hærup
1914	Jens Jensen Provst, Klejtrup	Anders Kristian Andersen, Hærup
1917		Kristian Kjeldsen, Hejring

1919	Christian Vestergaard, Hærup	
1922	Anker Nielsen, Klejtrup	Anders Balle, Klejtrup
1924	Anders Kristian Andersen, Hærup	Jens Poulsen, Fristrup

Anders Kristian Andersen (Jordemoder)

Herefter var Anders Kristian Andersen sandsynligvis formand for foreningen i resten af dens levetid, ligesom Jens Poulsen var kasserer indtil sin død i 1950. Herefter fungerede Anders Kristian Andersen som både formand og kasserer, og der var nu kun 12 medlemmer tilbage.

Efter 1943 blev der ikke afholdt arrangementer, møder eller lignende. Det sidste, foreningens bestyrelse besluttede, var at give Brugsens uddelerpar en sølvbryllupsgave. Fra 1943 og frem til 1961 førte Anders Kristian Andersen troligt foreningens regnskabsbog, som sluttede med et underskud på 4 kr.19 øre. På dette tidspunkt var der 8 medlemmer tilbage.

I folkemunde lød det, at Anders Kr. Jordemoder nedlagde foreningen, da han alligevel havde siddet alene de sidste mange år til generalforsamling.

Kvindernes medbestemmelsesret fylder 100 år

Af Ragna Kolind

I år er det 100 år siden, at Grundloven blev ændret, således at kvinderne i Danmark fik valgret. Det var den 5. juni 1915, det blev vedtaget, at nu var kvinder og mænd ligestillede i den demokratiske proces.
Forud var gået mange diskussioner for og imod, men resultatet stod klart: Nu skulle kvinderne have deres ret!

Også i Klejtrup havde debatten været på dagsordenen, selvom det dog er meget lidt, vi kan fremfinde om emnet, når vi kigger de lokale aviser igennem fra den tid.

Ved folkemødet på Klejtrup Volde i juli 1914 var emnet om kvindernes valgret dog på tapetet. De berømte folkemøder tiltrak altid kendte talere – politikere, digtere og andet godtfolk – og her året før kvindernes valgret skulle vedtages, havde arrangørerne meget passende engageret Klaus Berntsen, som var ham, der fik "ideen" om at give kvinderne stemmeret.

Og Peder Hermansen, som oftest stod for disse møder, bød politikeren velkommen. Det blev refereret i avisen på denne måde:

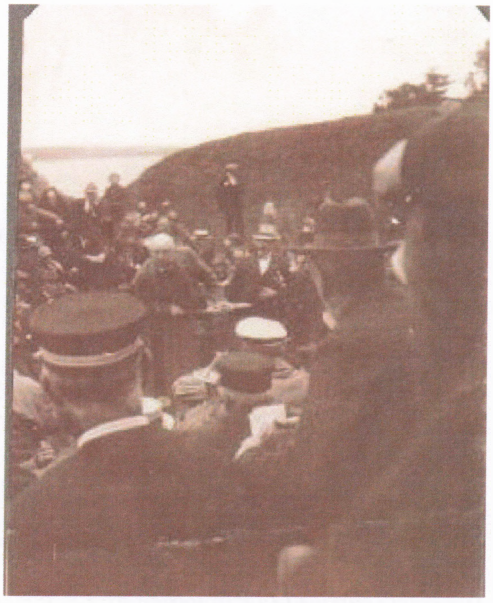

En Velkomst til Klaus Berntsen
Forsamlingen, der paa dette Tidspunkt talte ca. 500 Mennesker, lejrede sig op ad Voldens Skrænter, og efter Afsyngelse af en Sang holdt Hermansen Indledningstalen. Han pegede paa, at naar den nye Grundlov om kort Tid blev gennemført, ville hver dansk Mand og Kvinde faa lige Valgret og lige Ret til at være med til at skrive de Love, Folket skulle leve under. Vi, der lever nu, giver dermed vore Børn en Arv, som ingen Fædre eller Mødre har kunnet give deres Børn siden 1866. Naar Historien skal skrives, er der særlig et Navn, som vil huskes, og det er den Mand, som for sit Folk fremlagde det frisindede Grundlovsforslag, der trods al Modstand er gaaet sejrrigt gennem den danske Vælger- befolkning, nemlig Klaus Berntsen. Lad os heller ikke glemme de Mænd, han lagde sit Forslag i Skødet af, og som førte det videre. Hermed et hjerteligt Velkommen til Klaus Berntsen.

Ved det første Rigsdagsvalg efter grundlovsændringen i 1918 var 41 ud af 402 opstillede folketingskandidater kvinder. Fire kvinder blev valgt til Folketinget og fem til Landstinget. Blandt dem Nina Bang, som i 1924 blev Danmarks første kvindelige minister - og verdens første kvindelige minister i en parlamentarisk valgt regering.

Først ved valgene i 1970'erne kom væksten i antallet af folkevalgte kvinder til Folketinget for alvor. I dag er knap 40 % af folketingspolitikerne kvinder.

Hvis vi igen kigger på vores egen "lille andedam", skulle der dog gå meget lang tid, inden kvindernes valgret udmøntede sig i direkte indflydelse. En lille historie – som dog nok var en undtagelse – fortæller lidt om de trange vilkår, kvinderne medbestemmelse havde – både på hjemmefronten og ude i samfundet:

Også i midten af 1900-tallet var det almindeligt efter et valg, at stemmeresultatet blev offentliggjort i avisen – med angivelse af antal stemmer for hver enkelt liste/parti. Sådan var det også i Klejtrup.
Proceduren ødelægger jo ikke reglen om hemmelig/anonym afstemning. Og dog! For hvordan var det nu lige med de partier, som havde meget lav stemmeprocent i et område?

Ja, her gik det galt i Klejtrup ved et folketingsvalg. Kommunistpartiet havde ikke den store tilslutning her ude på landet, men der var dog en mand, som sympatiserede med partiet.
Og da resultatet kom i avisen og viste, at Kommunistpartiet kun havde fået én stemme i Klejtrup – så gav han efter sigende sin kone nogle klø. Det var jo tydeligt for ham, at hun ikke havde stemt, som han mente, hun skulle ☺

Det er en kendt ulempe ved de små enheder – anonymiteten forsvinder nemmere i disse tilfælde.

Nå, men tilbage til kvindernes medbestemmelse i Klejtrup sogn. Først i 1966 fik vi et kvindeligt medlem af sognerådet – Metha Bach fra Dremstrup. Det blev til fire år i sognerådet – så fik vi kommunesammenlægningen i 1970, og Metha gik ud af sognerådet.

Det sidste sogneråd i den gamle Klejtrup Kommune før kommunesammenlægningen i 1970. Bagest fra venstre Karlo Bertelsen, Karl Højgaard Nielsen og Johannes Møller. Forrest fra venstre Metha Bach, Søren Kr. Andersen og Niels Laustsen. På billedet mangler Kristian Hedegaard.

Men hun var en dygtig politiker og havde fortsat lysten til det politiske arbejde, så i 1982 kom Metha i Viborg Amtsråd, hvor hun sad i ti år.

I "storkommunen" Møldrup kom der efterhånden flere kvinder ind, men det har på intet tidspunkt nærmet sig en ligelig fordeling mellem mænd og kvinder. Det har haltet gevaldigt efter – også ifht. folketingets kvindelig "besætning".
Ser vi på Viborg Byråd i dag – ja, så er vi kommet op på ca. 1/3 kvinder. Byrådet består af 31 medlemmer – heraf er 11 kvinder.

Så ja – der er et stykke vej endnu, før fordelingen af politiske poster er fifty-fifty – selv efter at have haft muligheden i 100 år.

Det stod der i avisen....

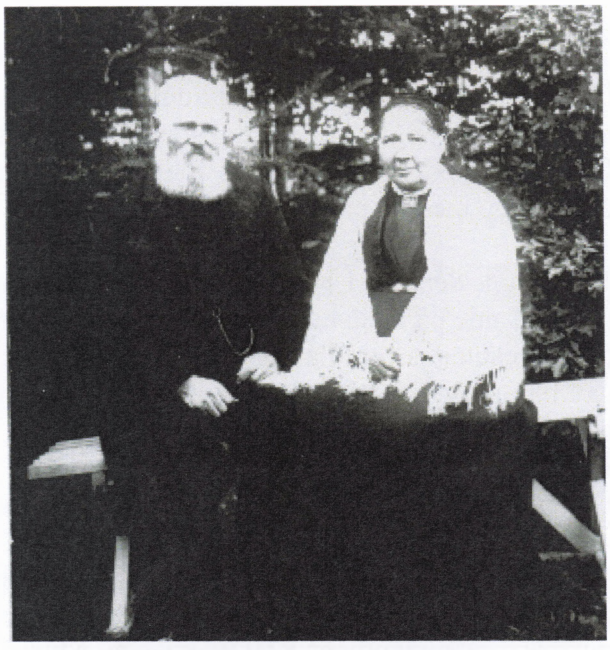

Onsdag 1/3 - 1865

Skoledirektionen for Rinds-Nørlyngs Herreders Provsti i Viborg Amt og Stift har under 13. d.M. kaldet Seminarist Søren Andersen til Skolelærer og Kirkesanger i Kleitrup Sogn, Rinds Herred.
[Læreren tog senere navnet Vammen og var lærer i Klejtrup i over 40 år]

Fredag 8/1 1915

Ejendomshandel

Købmand Christensen, Klejtrup, har solgt sin Ejendom og Cykelforretning udfor Mejeriet til Murermester Cassøe for 5500 Kr. Overt. 1. Febr.

Mandag 1/2 1915

Præmiemaskebal

afholdes paa Klejtrup Afholdshotel Søndag d. 7. Febr. Kl. 7 Prc.

Klejtrup og Omegns Ungdomsforening

Torsdag 4/2 1915

Spiritushandelen

Afholdsforeningerne i Klejtrup, Vammen, Lindum, Sjørring og Onsild kan glæde sig over Spiritussens Forsvinden i disse Byer. Først købtes Klejtrup Gæstgiveri og omdannedes til Afholdshjem. Dernæst fik Sjørring Kro sin Beværterbevilling nægtet af Sogneraadet uden at Afstemning blev nødvendig, og Kroen omdannedes til Afholdshjem. Sidst er Gæstgivergaarden i Onsild omdannet til en Afholdsbeværtning, og Købmændene i Lindum, Vammen og nu sidst i Klejtrup har frivilligt ladet Retten til Spiritushandel gaa bort. Disse Egne er altsaa officielt tørlagte for Spiritus, og Resultatet kan kun glæde Afholdsfolk. Blot den officielle Tørlægning ikke bringer Smugkroer frem; det ville være at komme fra Asken i Ilden, thi paa disse Mørkekamre sættes al Anstændighed og Sømmelighed til Side.

7/5 1915

Dansekursus for Børn og Voksne i Hobro og Klejtrup.

Jeg kommer i nær Fremtid og afholder Kursus i Runddanse og praktiske Danse samt Tango og moderne Danse for Damer og Herrer. Nærmere Bekendtgørelse senere.

Fredag 6/8 1915

Klejtrup Kirke

Fredag d. 23. Juli var Provstesynet samlet med Kirkeværgerne og Menighedsraadet i Klejtrup Kirke i Anledning af Kirkens Overgang til Selveje, og de nærmere Forhold ved denne Overgang og ved Kirkens fremtidige bestyrelse ved Menighedsraadet ordnedes. Til Kirkens fremtidige Vedligeholdelse er der henlagt en Kapital paa 12.850 Kr., og Provsten udtalte, at dette maatte anses for tilstrækkeligt, medens der ved flere andre Kirker bliver alt for lille Kapital til Raadighed, saa at Menighedsraadet og Sognets Beboere her har Grund til at være tilfredse med den Maade, Kirken fremtidig bliver stillet paa. Ved Gudstjenesten Søndagen efter omtalte Pastor Jensen, Hersom, fra Prædikestolen Kirkens

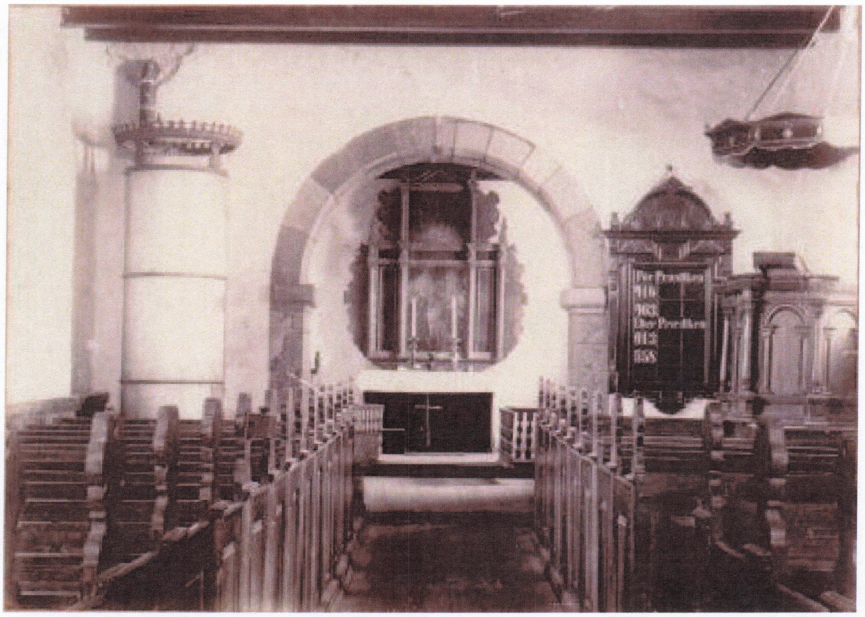

Overgang til Selveje og omtalte bl.a., at denne Ordning af Kirkens Forhold maa anses for heldigere, end at den ejes af private, der kun har Pligt til at vedligeholde, men ikke at forbedre eller forskønne den; dog maatte det siges, at de hidtidige Kirkeejere har stillet sig meget velvillige og flere Gange har udført mere, end Loven bød. Under de nye Forhold kan de til Kirken henlagte Midler udelukkende anvendes til Kirkens Tarv. Han udtalte Haabet om, at Menighedsraadet maa faa Lykke til at styre Kirkens Anliggender saaledes, at Kirkehuset kan danne en smuk og værdig Ramme om Gudstjenesten

Tirsdag 24/8 1915

I Kamp med Bier

Da Gdr. Clemanns Karl i Heiring forleden gik og pløjede, kom pludselig en Sværm Bier og slog sig ned paa Hestene. Disse blev helt ustyrlige, men Karlen, der blev stærkt angrebet af Bierne, naaede dog at faa skaaret Hammelrebene over, saa Hestene blev fri af Ploven, hvorefter de flygtede Hjem sammen med Karlen. Der blev straks hentet læge til Karlen og Dyrlæge til Hestene, hvoraf den ene var saa stærkt medtaget, at den døde om Eftermiddagen. Karlen og en anden Hest menes at være udenfor Fare.

Sportsfest skabte næsten "trafikkaos"

Af Ragna Kolind

Mange af os kender alt for godt til trafikkaos på de danske motorveje – i myldretiden eller om sommeren. For ikke at tale om, når der er statsbesøg, koncerter eller store sportsbegivenheder.
Mange vil nok mene, at det er noget, som hører vor tidsalder til, men sådan hænger det ingenlunde sammen.

Også i 1930'erne kendte man til "trafikkaos" – også her ude på landet – om end det var lidt på en anden måde. Eller i hvert fald skabt af en anden form for køretøjer. Vist var der biler, og dem var der da også en del af i Klejtrup sogn, men det var nu cyklerne, der skabte trængsel.

Der blev dengang afholdt store arrangementer i byen – bl.a. sportsfester. Og ved sådan en lejlighed kom folk af huse. Det kan vel sammenlignes lidt med vor tids torvedag ved byfesten – næsten alle møder op.

Læg mærke til alle de cykler ind imellem træerne, op ad husene osv. – og så selvfølgelig også lidt biler. Sådan så Brovej ud ved sportsfesten i 1930'erne. Bindingsværkshuset er den gamle Møllegård – hørende til Klejtrup Mølle, som skimtes bag ved bilerne helt til venstre i billedet. Møllergården blev på et tidspunkt flyttet ud i Sandstræde på sin nuværende placering – Sandstræde 21

Sportspladsen var dengang nede ved søen – foran Søren Poulsens hus – hvor der nu er parkeringsplads til Verdenskortet.
Her stimlede folk sammen – og det skabte meget trafik og mange "parkeringer" på nuværende Brovej.

Sportsfesten bød på mange former for underholdning – her er det folkedans og ringridning

Præster i Hersom, Bjerregrav og Klejtrup

Af Mona Finderup

De tre sogne, Hersom, Bjerregrav og Klejtrup, har siden Reformationen haft fælles præst - de tidligste var sandsynligvis "omvendte" munke fra Viborg. Her er en kort gennemgang af præsterne frem til 1859.

(De nævnte årstal er det år, som præsten er tiltrådt sin stilling)

Willum – mere vides ikke om ham

Pedersen eller Andersen – ham ved vi heller ikke mere om

Anders Madsen – han har også haft forbindelse til Viborg. Han var gift med en Ibsdatter fra Viborg

1605 Jens Nielsen Sluse – han kom fra Ingstrup, en landsby i Hjørring amt, der havde hørt til Børglum. Han døde i 1647

1647 Jens Pallesen – han var gift med sin forgængers datter, Kirsten Jensdatter Sluse

1670 Isak Jensen – han var søn af forgængeren og han var gift med en præstedatter – Dorthea Andersdatter. Hun kom fra Brøndum i Hellum herred. De fik 5 sønner og 2 døtre.

1686 Jesper Jensen Rønneberg – han blev gift med forgængerens enke, men hun må have været meget ung, da hun blev gift 1. gang. Hun fik også 7 børn i dette ægteskab. Han havde været hører (lærer) ved latinskolen i Viborg

1722 Niels Madsen Rømer fra Ribe – han kom fra et embede som kapellan ved Sortebrødrekirken i Viborg. Han var gift med Anna Jensdatter Thorning fra Viborg. De fik også 7 børn.

1736 Peder Galthen – han var også fra Ribe og gift med Else Svane fra Kolding. 2. gang blev han gift med Ide Margrethe Madsdatter, og de fik 4 børn.

1768 Jens Pedersen Galthen – han var søn af forgængeren og flyttede senere til Simested

1769 Ude Udsen Løwenberg- han var kapellan i Gosmer og gift med Else Laursdatter

1773 Erik Lorentsen Holst – han var født i Gedsted og kom fra et embede i Durup. Han var gift med Marie Kirstine Rosenquist fra Hersomgård, og de fik tre børn. Erik Holst døde ikke i embedet - han flyttede ud af sognet i 1818, men døde først i 1828

1818 Jens Chr. Blicher – han havde været kapellan i Skovlænge, men flyttede senere til Hee

1823 Hans Henrik Madsen – han havde været lærer i Hobro og rejste senere til Sneum

1830 Ludvig Emil Quistgaard – han havde været adjunkt i Sorø, og han rejste senere tilbage til Sjælland til et embede i Haraldsted
1840 Daniel Bøggild – han var født i Grindsted, og han rejste senere til Ø. Velling
1850 Niels Bertelsen Gjølbye – han rejste senere til Aarslev
1859 Niels Peter Schandorff – han var født i Tarskov og kom fra et embede som kapellan i Eltang.

Hersom Præstegård som den tager sig ud i dag. Den har temmelig sikkert gennem århundreder dannet rammen om præstefamiliernes liv her i pastoratet

Ovenstående oplysninger er fundet i Wibergs Danske Præstehistorie; rækken går ikke længere, men lad os kigge lidt på oplysningerne.

For det første kan vi se, at den gamle historie om, at en præst ikke fik embedet uden at gifte sig med den gamle præsteenke, den holder ikke. Kun én af disse 18 præster giftede sig med den forrige præsts enke, og hun må have været rimelig ung, da hun fik 7 børn i sidste ægteskab. Det nærmeste, vi ellers kommer de gamle præsteenker, er Jens Pallesen, der giftede sig med den forrige præsts datter.

Jens Pedersen Galthen var den sidste præst, der blev i embedet til sin død. Erik Holst levede sine sidste 10 år uden for embedet, selvom han dog var præst her i 45 år.
Derefter skiftede præsterne hurtigt embedet ud med et andet – men hvorfor stiftede de ikke familie her, og hvorfor blev de her ikke? Var det menigheden eller selve embedet, der ikke passede dem?

En af årsagerne kan muligvis være præsternes aflønning. De var ikke tjenestemænd med løn fra Staten. Indtil 1849 bestod præstens løn af det, som præstegården kunne give i årligt afkast. De første præster efter reformationen fik nemlig "en præstegård", hvis jorder de skulle dyrke og leve af som de andre bønder i sognet. Kunne præsten ikke selv stå for driften, måtte han betale sig fra det – evt. med en præstegårdsforpagter. Var jorden af en dårlig beskaffenhed, gik det ud over indtjeningen!

En anden – og bestemt ikke lille del – af indkomsten bestod af de indkomne offergaver. Og hvad var så det?
Ved bryllupper og barnedåb ofrede menigheden til præst og degn. Ved bryllupper gik først brudeparret, og derefter hele menigheden to og to op til alteret, hvor man lagde sit offer – penge – på en pla-

de, så alle kunne se, hvad forgængeren havde ydet. Så vendte man sig til degnestolen og lagde sin offergave der under degnens vågne øjne! Derefter gik man tilbage til sin plads i kirkestolen.
Det samme foregik ved barnedåb, nu bare med barnets forældre og faddere forrest.

Disse penge var en stor del af både præstens og degnens løn; derfor gjaldt det om at få et embede i en egn, hvor jorden var god og menigheden velhavende.
Ud over offergaver var der jo også tiendeafgifter, eller som man kan læse i skøde- og panteprotokollerne: "Til Præsten smaaredsler", men det var nu ikke så uhyggeligt, som det lyder. Småredslerne blev betalt med æg, smør, høns, ½ gås (!); i andre egne kunne det være en part af noget, man der havde i naturen såsom rødspætter eller ål – de første tit tørrede og de sidste ofte saltede.
Først efter 1849 kom der andre indtægtsmuligheder for præsterne, idet der fra 1849 til 1918 fra Staten blev givet tilskud til "utilstrækkeligt lønnede embeder".

En anden indtjeningsmulighed for præsterne lå i, at præsten var den eneste i sognet, som man var sikker på kunne lave en god ansøgning om f.eks. nedsættelse af afgifter, bøn om benådning eller en klage til Kongen over hoveri. Disse skrifter kan vi finde både i godsarkiver, danske kancelli (den tids indenrigsministerium) og i justitsprotokoller, hvor man tydeligt kan se forskel på selve skrivelsen og underskriverne. Betaling for disse ydelser er nok ofte sket i naturalier i form af forskellige fødevarer, så muligvis ligger forklaringen på de hurtige udskiftninger her i sognene i præsterækken fra 1818 i økonomi.

Kilder: Wiberg danske Præstehistorie og Feilberg: Bondeliv

Hvordan så her ud i "gamle dage"?

Det spørgsmål melder sig ofte hos mange af os, og det er jo til dels til at finde svaret, så længe vi ikke er længere tilbage, end der findes aviser, billeder og den slags.
Men før da – ja, så må vi ty til gamle papirer fra de offentlige myndigheder – og som heldigvis langt hen ad vejen er bevaret i vore Landsarkiver og i Rigsarkivet.

Der findes bl.a. optegnelser over ejendomme, hartkorn og dyrket areal Og her er et lille "billede" af, hvordan det så ud i Klejtrup sogn i 1682:

Hærup	***10 gårde***	***3 husmandsbrug***	***1 hus uden jord***
Hejring	***7 gårde***		***1 hus uden jord***
Skaarup	***1 gård***		
Klejtrupgaard	***1 gård***		
Klejtrup Mølle			***1 hus uden jord***
Fristrup	***5 gårde***		
Dremstrup	***1 gård***		

Som det kan ses, var Hærup på dette tidspunkt sognets største "by". Også Hejring og Fristrup var større end Klejtrup, som kun bestod af én gård, en mølle, et hus uden jord og så selvfølgelig kirken.

Her er nogle stykker af de gamle gårde i sognet – det er dog langt nyere billeder – nemlig fra de første årtier af 1900-tallet:

Hejring Nedergaard, Skivevej 134, Hejring

Poulsgaard, Herredsvejen 176, Hærup

Skårupsminde, Hærupvej 2, Hærup

Byfesten 2014 i billeder

Mejeribestyreren gik fra borde/Mejeribestyrer Holm

Af Birthe Ømark

Jeg har ligeledes fundet en lille artikel om mejeribestyrer Christian Holm. Den følger her – også i lettere omskrevet form.

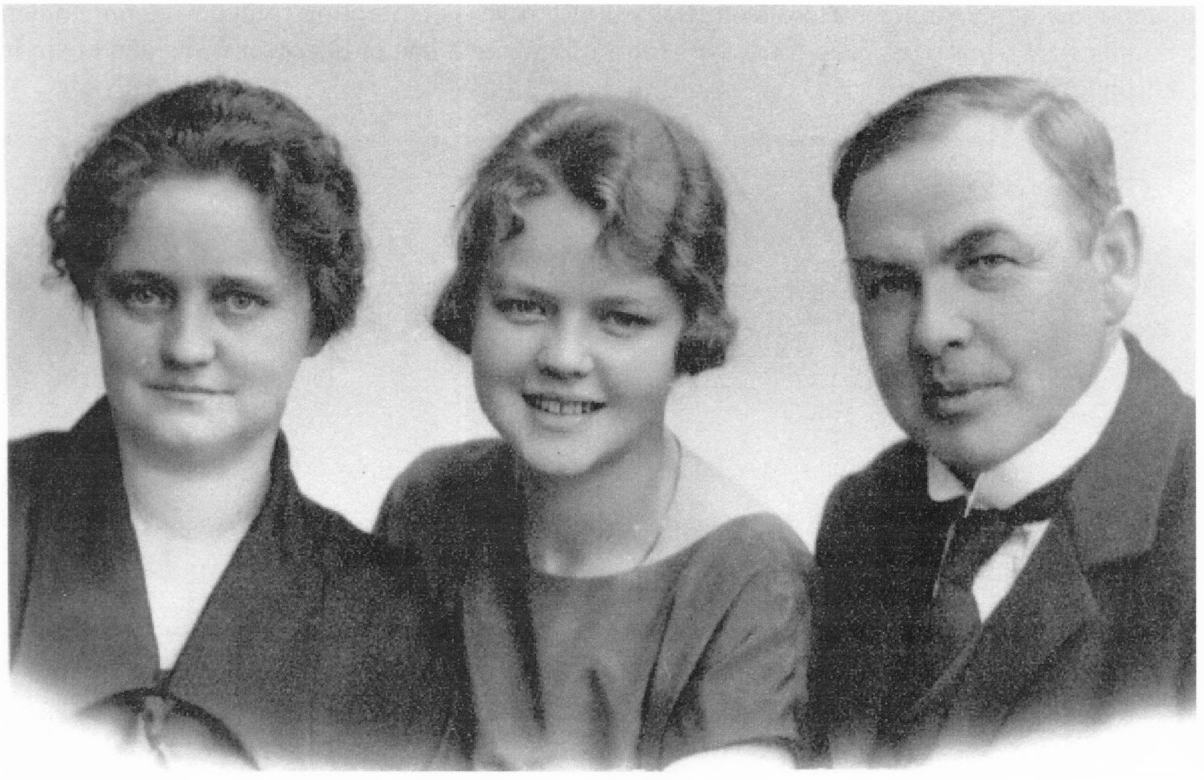

Mejeribestyrer Christian Holm med hustruen Betty og datteren Herdis

Den 1. april i år er det 75 år siden, at Klejtrup Andelsmejeri fik en ny bestyrer. Blandt 196 ansøgere valgtes Christian Christensen fra Rold Mejeri til at afløse Christian Holm, der havde været mejeribestyrer i Klejtrup i 38 år, men nu gerne ville på pension.

I arkivet har vi en del af Christian Holms billeder og erindringer. Han var fynbo – og det kunne høres – og var født i 1875 i Håstrup nær Fåborg. Han var således en ung mand på bare 27 år, da han i 1902 kom til Klejtrup som efterfølger til Erik Nielsen, der havde bestyret mejeriet i de første fire år.

Den unge mejeribestyrer fandt sin tilkommende her på egnen, idet han blev gift med Betty, der var datter af lærer Knudsen i Hersom.

Holm lagde et stort arbejde i mejeriet, og sammen med hjemmet var det hans verden. Sammen med sognefoged Karl Berthelsen fandt han dog tid til at være det første "kontorhold", da Klejtrup Andelskasse blev oprettet i 1921. Ligesom sin kollega i "kassen" var Holm venstremand, og han skrev en overgang for Viborg Stifts Folkeblad.

Den første læge i Klejtrup, læge Hegelund-Lange, var en af drivkræfterne bag oprettelsen af mejeriet, og han satte meget stor pris på Christian Holm.

Da Christian Holm fratrådte sin stilling, blev der holdt en stor afskedsfest på Afholdshotellet med deltagelse af andelshaverne med damer – ca. 350 mennesker – og der blev serveret kaffe og chokolade. Christian Holm fik overrakt en sølvskål som tak og påskønnelse af sit virke.

Christian Holm følte sig dog langt fra pensioneret, og fortsatte nogle år sin aktive tilværelse, nu som medhjælp på gården hos sin søstersøn, Ove Vinge, i Hvornum. Han havde imidlertid sin faste base hos datteren og svigersønnen – Herdis og Richard Østerbye – i Hobro, og flyttede siden med dem og deres sønner til Aarhus. Her døde Christian Holm i 1957, men han er begravet ved siden af sin hustru på Klejtrup kirkegård.

Det var Christian Christensen, som overtog jobbet efter Christian Holm. Her er Christensen sammen med hustruen Signe

Klejtrup Vandværk - 80 år i 2014

Af Kjeld Nielsen

Initiativer og trangen til at skabe noget har altid kendetegnet Klejtrups indbyggere. Allerede i 1905 blev der forsøgt etableret et fælles vandværk. Initiativet hertil var læge Hegelund-Lange , dyrlæge Nielsen og brevsamler Niels Palsgaard. Boring og vandværk skulle etableres på Palsgaards mark (Lyngbakken), men selv om der på et møde den 15. juli 1905 var bred tilslutning – måske fordi man forventede at kunne levere vand til 10 kr. om året pr. husstand – så blev etableringen af vandværket ikke til noget.

Men det blev det i 1934.

Initiativtagerne var skrædder C.H.Christensen, cykelhandler Viggo Kristensen og smedemester Viggo Nielsen. Fra starten var interessen ikke stor, kun 28 havde givet bindende tilsagn, men flere kom til, da man forventede, at prisen for vand ikke ville overstige 25 kr. årligt pr. husstand.
Den 21. november 1934 blev der afholdt stiftende generalforsamling i Interessentskabet Klejtrup Vandværk. Der blev nedsat et udvalg bestående af dyrlæge Møller Jensen, ekviperingshandler C. H.

Christensen, smedemester Viggo Nielsen, murer Niels Chr. Borresen samt snedker Bundgaard. Udvalget blev bemyndiget til at købe et jordstykke, at lave en boring og bygge et vandværk. Der blev , som tænkt i 1905, købt et stykke jord på Lyngbakken, så vandet kunne løbe frit ned i ledningsnettet. Handlen blev gjort betinget af, at der kunne findes vand, men det viste sig ved en prøveboring, ikke at være tilfældet, og handlen blev annulleret. I stedet købte man et stykke jord af husmand Chr. Dalsgaard på Skårupvej for etablering af boring og vandværk. Prisen for jorden var 300 kr. + omkostninger ved udstykning, men sælger skulle udlægge vej til arealet.
Fra 2 lokale håndværkere, smed Viggo Nielsen og cykelhandler Viggo Kristensen, havde man fået tilbud om en totalentreprise på kr. 10.000,-. De fik arbejdet, men det viste sig ikke at være en guldrandet forretning. Ifølge anlægsregnskabet af 25. januar 1936 blev den samlede etableringsudgift på kr. 9.016,17.

Det gamle vandværk på Skårupvej 28

Uddrag fra forhandlingsprotokoller for vandværkets bestyrelse:

I 1936 var der 33 forbrugere, og vandafgiften blev forhøjet med 5 kr. til 30 kr. årligt, der opkrævedes kvartalsvis, og ved et bestyrelsesmøde blev det besluttet, at antage Marius Andersen som kontingentopkræver og værkpasser for et tidsrum af 15 år mod forudbetaling af 450 kr. Beløbet blev dog i 1944 forhøjet med 40 kr. årligt.

Ved den ordinære generalforsamling i 1941 var der forslag om anskaffelse af en hjælpemotor til imødegåelse af standsning af elektricitetsforsyningen. Det blev dog ikke vedtaget, men i stedet for blev det vedtaget at anskaffe nogle vandtønder, som interessenterne kunne rekvirerer, hvis strømmen har været afbrudt i 5 timer, eller i tilfælde af, at hovedledningen var frosset.

I 1948 kom der på generalforsamlingen forslag om, at de forbrugere, der havde vandkloset – "træk og slip" (= "toilet med skyld" Red.) skulle betale 1 kr. ekstra, samt dem der vaskede bil ligeledes også skulle betale 1 kr. ekstra. Brugte man vand til havevanding skulle der også betales ekstra. Forslaget blev dog forkastet.

Endvidere var der forslag om, at optage lån til etablering af et rensningsanlæg på vandværket, så man kunne undgå rust i vandet. Dette forslag blev vedtaget til iværksættelse snarest.

Senere – i 1950 – var havevanding et problem for vandværket, og det besluttedes at dele forbrugerne op i to dele, således at den ene halvdel af forbrugerne fik tilladelse til havevanding på lige datoer, og den anden halvdel de ulige datoer fra 7 aften til 7 morgen.

I 1956 var der fra bestyrelsen et ønske om at udvide vandværket, hvilket ville koste 33.000 kr. som der så skulle optages lån til. Ved en ekstraordinær generalforsamling blev forslaget vedtaget med 27 stemmer for og 4 stemmer imod. Der måtte dog ændres i projektet, og den endelige anlægsudgift blev på 37.468 kr. Byggeriet var dog ikke uden problemer, idet der kom nogle erstatningssager for ødelagte afgrøder i forbindelse med nedlægning af rør. Holger Sørensen ønskede erstatning på 250 kr. for ødelagt afgrøde og sæd på ca. 260 m2. Bestyrelsen tilbød 150 kr. som blev accepteret. Vilhelm Skals havde også fået ødelagt ca. 100 m2, der var tilsået med roer og kartofler, og forlangte 300 kr. i erstatning. Bestyrelsen tilbød ham 100 kr., men det ville han ikke acceptere. Senere accepterede han en erstatning på 200 kr.
I 1956 var der 100 forbrugere. De forbrugere, som ville vande haver, skulle betale 20 kr. ekstra årligt. Havde man bil, skulle der betales 4 kr. ekstra pr. vogn.

I 1967 var vandafgiften for et parcelhus 40 kr. årligt, og for et landbrug 88 kr. årligt.

I 1975 indledtes forhandlinger med Vilhelm Skals om køb af jord (ved Industrivej – værkets nuværende placering) til en pris på 20 kr. pr. m2, samt en erstatning på 5.000 kr. såfremt det ved en prøveboring ikke fandtes vand. Samtidig rettedes henvendelse til gårdejer Marie Jørgensen, som var villig til at afhænde jord til en pris på 6 kr. pr. m2.
Det blev dog til en handel med Vilhelm Skals for ca., 1500 m2 til en pris på 15.000 kr.

I 1976 var der 210 forbrugere, og opførelse af et nyt vandværk påbegyndtes i efteråret. På grund af vintervejret blev opførelsen dog lidt forsinket, men i sommeren 1977 blev det nye vandværk indviet ved et "åbent hus" arrangement, hvor håndværkere og mange af byens borgere mødte op for at tage det nye og moderne vandværk i øjesyn. Omkostningerne ved opførelse af det nye vandværk og boringer løb op i ca. 400.000 kr.

Det nuværende vandværket på Industrivej 14 i Klejtrup

I 1977 blev det gamle vandværk på Skårupvej/Vandværksvej solgt for 22.111 kr. til Aage O. Jensen, Mollerup pr. Ørum, som i 1979 solgte grunden til Svend Bohensen.

I 1991 blev der lavet aftale om overtagelse af Fristrup Vandværk, og ledningsnettet blev udvidet dertil. Udlægning af ledninger og tilslutning af interesserede forbrugere gav et underskud på 55.000 kr. hvortil kom indfrielse af en gæld på 2.800 kr. Bestyrelsen betragtede det dog som en investering i fremtiden I 1996 blev der tilkøbt jord af Jens Nørskov omkring pumpebrønden, og der blev beplantet. Prisen for jorden – 3 x 3 m - var betaling af omkostningerne ved udstykning m.m.

Her ses Klejtrup vandværk NORD på Oksenhøj i Fristrup

I 1994 blev der opsat vandure i alle ejendomme, og det første år var det bestyrelsesmedlemmer, som tog rundt og aflæste vandurene, men allerede i 1995 blev der udsendt selvaflæsningskort 1 gang årligt.

I 1996 pålagde Møldrup Kommune at Klejtrup Vandværk skulle påbegynde projekteringen af vandforsyning til Troestrup-Hersom området. Efterfølgende sagde Troestrup Vandværk nej p.g.a økonomiske forhold, mens Nørrehedens Vandværk var positiv for at købe vand. Efter flere forhandlinger, bistået af Møldrup Kommune, lykkedes det i 1998 at få en aftale i stand om levering af vand til de 2 vandværker. Det bevirkede, at der skulle opføres et pumpehus med vandreservoir på hjørnet af Herredsvejen/Lundvej, som inkl. jordkøb kostede ca. 400.000 kr.

Det nye pumpehus blev indviet den 1. juli 1999 og kaldet Klejtrup Vandværk VEST
Først i 2011 blev de 2 vandværker – Troestrup og Nørreheden – nedlagt og forbrugerne blev en del af Klejtrup Vandværk.

I 1996 besluttede bestyrelsen, at indkøbe et edb-program til ledningsregistrering hos Tvillum Tegneservice i Odder for 35.500 kr. samt diverse kort fra Naturgas Midt-Nord for 16.000 kr.

I 1997 blev der foretaget en tilbygning til værket samt installeret nye pumper m.v. og en edb-baseret styring af værket. Den samlede investering var på 515.787 kr.

I 2001 var der 487 forbrugere

I 2005 blev der indkøbt en 60 KVA Diesel generator med automatisk start, til erstatning for den gamle benzinmotor, som blev installeret i 1976.

Klejtrup Vandværks samlede forsyningsområde er Klejtrup – Skårup – Over Hærup – Hærup – Fristrup – Hejring – Troestrup - Øris og Hersom

Der er i jubilæumsåret i alt 650 forbrugere, og vandafgifter andrager kr. 9,54 pr. m3 inkl. moms, og den faste afgift kr. 437,50 pr. husstand. Det samlede vandforbrug er på 145.000 m3, og det samlede ledningsnet er på 72 km.

Som det kan bemærkes, har den til enhver tid siddende bestyrelse været meget fremsynet og beslutsomme, således at vi i dag har et meget moderne og en up to date vandforsyning med rigtigt godt vand.

Bestyrelsen ved Klejtrup Vandværks 80 års jubilæum i 2014:

Formand	Kresten Rasmussen
Næstformand	John Jensen
Sekretær	Finn Skals
Øvrige:	Søren O. Sørensen
	Leif Nøhr
Kasserer:	
(uden for Bestyrelsen)	Marianne Fruergaard
Tilsynsførende	Henning Fruergaard

Oversigt over bestyrelsesmedlemmer 1934 – 2014

	I bestyrelsen		Formand	
Navn	fra	til	fra	til
Dyrlæge Møller Jensen	26-11-1934	06-09-1937	26-11-1934	06-09-1937
Snedker S. Bundgaard	26-11-1934	12-02-1943	06-09-1937	19-02-1943
Murer S. Borresen	27-11-1934	19-02-1941		
Smed V. Nielsen	28-11-1934	20-02-1951		
C. H. Christensen	29-11-1934	30-01-1936		
C. H. Christensen	20-09-1940	14-02-1950	19-02-1943	14-02-1950
Valdemar Christensen	12-02-1943	21-02-1951		
A. H. Jänichen	14-02-1950	21-02-1951	14-02-1950	28-05-1952
N. P. Rasmussen	01-12-2452	13-07-1953		
Elinstallatør Jens Mortensen	21-02-1952	26-06-1969	28-05-1952	26-06-1969
Postbud Frede Nielsen	21-02-1952	03-04-1956		
Thorvald Carlsen	13-07-1953	01-05-1957		

Arne Sørensen	03-04-1956	01-04-1958		
Aage Thy	01-05-1957	06-02-1961		
Anders Balle Andersen	20-05-1957	29-01-1959		
Møller Hermansen	20-05-1957	02-10-1967		
Jens Ettrup	01-04-1958	05-02-1962		
Holger Sørensen	29-01-1959	06-02-1961		
Leo Nielsen	06-02-1961	13-01-2001	27-08-1969	01-03-2001
Vagn E. Kjørvel	06-02-1961	02-10-1967		
Evald Christensen	02-02-1962	26-06-1969		
Anders Jensen	02-10-1967	13-02-1978		
Frede Nielsen	02-10-1967	12-04-1972		
Svend Thunø	26-06-1969	22-03-1976		
Søren Andersen	26-06-1969	21-02-1977		
Søren O. Sørensen	12-04-1972			
Kjeld Nielsen	22-03-1976	01-08-1998		
Ejvind Faber Christensen	21-02-1977	19-02-1981		
Poul Erik Tordrup	13-02-1978	01-03-2001		
Gert Kristensen	19-02-1981	28-02-2002		
Carit D. Sørensen	01-08-1998	22-02-2000		
Tony Andersen	21-02-2000	28-02-2006		
Jens Kolind	01-03-2001	24-02-2005	01-03-2001	24-02-2005
John Jensen	01-03-2001			
Kresten Rasmussen	26-02-2002		24-02-2005	
Finn Skals	24-02-2005			
Leif Nøhr	28-02-2006			

Ny sognefoged

Af Birthe Ømark

I forbindelse med materialet til årets hæfte faldt jeg over en artikel skrevet i anledning af 75-året for skifte i sognefoged-embedet. Og da det i år er 100 år siden, synes jeg, det er relevant at medtage artiklen. Den følger her i en lettere omskrevet form:

Den 24. september 1915 kunne man i Hobro Dagblad læse, at gårdejer karl Berthelsen, Fristrup, var blevet beskikket som sognefoged i stedet for Knud Sørensen, Hejring, der havde ønsket at fratræde. Udnævnelsen var gældende fra 1. oktober, så til efteråret er det 100 år siden, at den lokale øvrighed blev lagt i Karl Berthelsens hænder. Karl beklædte embedet frem til sin død som 80-årig i 1945. Flere år forinden havde kongen tildelt ham Dannebrogsmændenes hæderstegn. Karl Berthelsen opnåede

således 30 år i embedet, og da han rundede 25-års jubilæet, var han genstand for stor opmærksomhed; bl.a. fra en deputation fra politiet under ledelse af politimester Barfod.

Det er ca. 125 år siden, at Karl og hans hustru overtog den gård i Fristrup, som han efter konens død i 1921 overdrog til sin søn og svigerdatter.

Karl Berthelsen var en overgang i Klejtrup Sogneråd, hvor han repræsenterede Venstre. Karl var ligeledes en af hovedkræfterne ved oprettelsen af Klejtrup Andelskasse, hvis første formand han også blev. Denne post varetog han i 14 år, indtil han som 70-årig mente, at han havde aftjent sin værnepligt. Ved Andelskassens generalforsamling den 21. marts 1935 modtog Karl Berthelsen stor hyldest for sin indsats – både fra de ca. 150 tilstedeværende som fra forskellige instanser, han havde haft forbindelse med i sin egenskab af formand. Mølleren Pe' Herman, der var kendt som en stor forkæmper for "småkårsfolk" og deres rettigheder, havde en særlig hilsen til Karl Berthelsen med stor tak for alt det, han havde gjort for netop "småkårsfolk". Pe' Herman var også medlem af sognerådet, men flyttede senere fra egnen, og blev i sognerådet efterfulgt af Jens Ettrup.

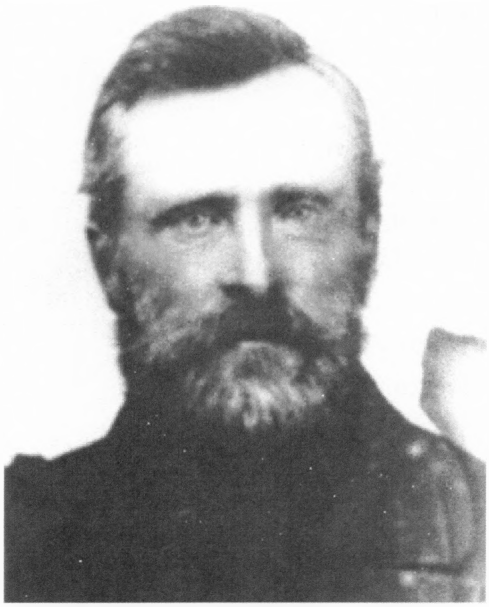

Knud Sørensen, Hejring

Karl Bertelsen, Fristrup

En af sognefogedens mere triste opgaver var at foretage udpantninger, og også her viste Karl Berthelsen sin medmenneskelighed. Ovennævnte Jens Ettrup har fortalt om et eksempel herpå. En fattig husmand var kommet i gæld til den offentlige kasse, og der skulle følgelig foretages udlæg. Den pågældende husmand havde imidlertid kun én ko. I sognerådet argumenterede Karl Berthelsen overfor rådsmedlemmerne, at hvis man fratog skyldneren det eneste indtægtsgrundlag, han havde, så var muligheden for at inddrive kassens tilgodehavende lig nul. Som Jens Ettrup så rigtigt sagde det: "Det var slet ikke snusfornuft fra Karls side. Det var simpelthen medmenneskelighed, der drev ham".

Karl Berthelsen var en meget afholdt mand. Han besad den stille, jyske humor, når den er bedst, men udstrålede samtidig værdig myndighed og autoritet, når han optrådte med den guldtressede kasket på; en uniformering, som han forventede, at man respekterede, når han indimellem så sig nødsaget til at "skrue bissen på".

Ved den ovennævnte generalforsamling i Andelskassen i marts 1935 var daværende politimester Ege fra Hobro blandt de indbudte. Han holdt en tale for Karl Berthelsen, hvori han bl.a. sagde om sognefogedstillingen, der var indført i enevældstiden, at det var meningen, at dette hverv skulle varetages af den bedste mand i sognet. Sognefogeden skulle være de andre sogneboeres talsmand og tillids-

mand. Mon ikke alle i sognet kunne tilslutte sig politimesterens konstatering om, at "sådan en mand var Karl Berthelsen".

Det var bl.a. også sognefogedens job at tage på session med de unge mænd, som skulle skrives op til soldatertiden. Her er Karl Bertelsen afsted med bagest fra venstre: Aage Kristensen, Fristrup, Henry Pedersen, Klejtrup, Evald Christensen, Klejtrup, Svend Nielsen, Hærup, Peter Thoft, Klejtrup, og Elmer Nielsen, Fristrup. Forrest fra venstre er det Rudolf Laursen, Klejtrup, Herman Honoré, Klejtrup, Karl Bertelsen, Niels Bülow Nielsen, Klejtrup og Alfred Christensen, Hejring

Fattigforsørgelse

Af Mona Finderup

I dag hører vi om problemer med ATP, dagpenge, kontanthjælp, pension, invalidepension osv., men hvad havde man i de gode gamle dage?

Kunne man ikke klare sig selv, var der to muligheder: Enten gav man op eller også så tiggede man.
Var der da slet ingen hjælp at hente?

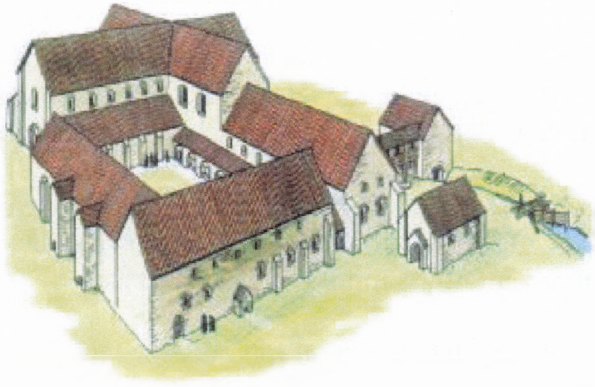

Jo, var man medlem af et laug, havde laugsbrødrene pligt til at hjælpe sine svage medlemmer og senere sørge for familien. Klostrene havde også pligt til at sørge for syge, gamle og svage, men arbejdsdygtige – der ikke kunne finde arbejde – var der ikke andet end tiggerstaven.
Det var lidt lettere i landsbyerne end i købstæder-

ne. I landsbyen havde man bystævnet; her mødtes gårdmændene og aftalte om græsning, såning, høst, hvem der skulle være byhyrde og også, hvad man kunne gøre for de mennesker, der ikke havde til dagen og vejen.
Der blev skaffet et fattighus, usselt, faldefærdigt, fugtigt og som regel kun et enkelt rum med et åbent ildsted. Her kunne de karle og piger samles, der ikke længere kunne klare det daglige arbejde, og så fik de ret til at tigge i sognet.
Bystævnet kunne også lave en ordning, hvor disse stakler gik på omgang: En dag eller to i hver gård, hvor der så skulle sørges for mad og logi til dem. Til gengæld skulle disse fattige stakler så udføre det arbejde, de evnede – snitte lidt træ, passe gæs og hvad der nu kunne være.
Men samtidig skulle der også passes på, at der ikke sneg sig nogle udensogns ind! Derfor ansatte man blandt de mest rørige af fattiglemmerne én til at være tiggerfoged. Vedkommende skulle med stok og slag jage disse uvedkommende ud af sognet.

For at skaffe penge til det mest nødvendige til fattiglemmerne lavede man indsamlinger i kirken. Her brugte man "klingposer" – en stofpose på en lang stang med bjælder. Den gik kirketjeneren rundt med under gudstjenesten og rakte ind i stolene. Var folk så lidt langsomme eller lod som om de småsov, ja, så rystede han med posen, så den klingrede foran dem. De mønter, der kom ind, blev så fordelt af præsten og byens mænd.

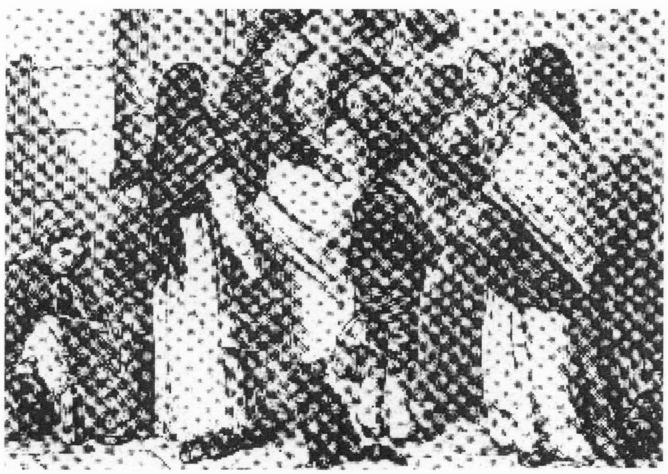

På nogle af godserne oprettede herskabet et "hospital" – et hus, hvor gamle udslidte karle og piger, der havde været i godsets tjeneste, kunne få ophold, mad, logi, varme og pleje, men slet ikke noget, der lignede det, vi forstår ved et hospital.

Senere fandt man så frem til, at der var nogle, der godt kunne bestille noget, men som bare ikke kunne finde arbejde. Til dem oprettede man så fattiggårde. En fattiggård var en stor landejendom. F.eks. var det i Glerup en gård på 124 tdr. land. Til at klare den daglige drift havde man ansat en gift bestyrer. Manden skulle klare regnskabet og gårdens avling med hjælp fra de mandlige "indsatte". Konen stod for den daglige drift, som en almindelig gårdmandskone gjorde. Hendes personale var de kvinder, der var blevet henvist til stedet. Gården var selvfølgelig opdelt i to adskilte dele – en for mænd og en for kvinder. Dog havde kvinderne deres eventuelle børn hos sig.

Hvem var de så disse beboere? En blandet flok af folk, der ikke evnede mere. Fruentimmere (kvinder, der havde fået uægteskabelige børn), lettere invalide – både legemligt og åndeligt – folk der var gået fallit osv.

Chr. IV havde allerede i 1600-tallet taget hånd om problemet, da han oprettede Vajsenhuset for forældreløse børn. De kunne her samles og lære et håndværk, så de senere kunne klare sig selv.

Men først i 1803 får vi en egentlig fattiglov, hvorefter "værdigt trængende" kunne få hjælp fra øvrigheden. Og i 1824 kom den første lov om, at de mennesker, der fik fattighjælp, ikke måtte indgå ægteskab uden fattigkommissionens tilladelse.

I 1849 blev det indført, at folk, der fik fattighjælp, ikke havde stemmeret! Den lov blev først endeligt ophævet i 1961!!

I 1895 fik man indført, at forældreløse børn ikke måtte være på en fattiggård. I stedet indførtes den ordning, at disse forældreløse børn blev sat på auktion, og den, der bød mindst, fik børnene overladt. Beløbet var nemlig det, bonden ville få udbetalt for at tage barnet i pleje.
Jo ældre børnene var, jo mere kunne de bestille, og derfor skulle gårdmændene ikke have så mange penge for at tage et større barn til sig.

Jo – de gode gamle dage var nu ikke altid lige gode!

Red: Vi har aldrig haft en fattiggård i Klejtrup sogn – enten kom de på et af nabosognenes fattiggård, eller også blev de indlogeret hos gårdmændene

Året der gik

Af Ragna Kolind

Når vi kommer til dette tidspunkt, hvor jeg skal til at kigge tilbage på året, der gik i Klejtrup, er min umiddelbare tanke hvert år: Der skete da vist ikke så meget i sidste år.
Og hver gang bliver jeg forundret, når jeg så dykker ned i avisartikler og billedmateriale fra årets gang i Klejtrup. Det viser sig gang på gang, at der alligevel er sket rigtig meget i vort lille sogn her på grænsen mellem Himmerland og Midtjylland.

Denne gang lægger jeg ud med sportens verden. Vi har jo en lang fodboldtradition i sognet – om end ikke lige i toppen, men hvor der dog jævnligt vises fodboldmæssigt kunnen. I 2014 gjorde vore U18-piger bl.a. opmærksom på sit hold, da de vandt sølv til de Jyske Mesterskaber i indendørs fodbold. Og U11-pigerne vandt Ikast Cup.
De mandlige fodboldspillere ville også være med, og det lykkedes vores serie 5-hold at kvalificerer sig til serie 4 fra i år. Flotte resultater!

Også rammerne omkring sporten er forbedret, idet der er kommet nye bænke og borde på den fine plads, der er lavet foran cafeteriet ved hallen. Så nu er der rig mulighed for at nyde en fodboldkamp med eftermiddagskaffen foran sig.

Sport er mange ting – og igen i 2014 var det da også en sportsaktivitet, som lagde grunden til en pæn indsamling af midler til byen. Den sidste fredag i august var der lagt op til en fejring af 10-året for Klejtrups kåring som Årets Landsby, og det blev gjort med manér.
I løbet af sommeren havde frivillige fra byen – med Jens Verner Justesen og Per Johansen i spidsen – gjort et kæmpe stykke arbejde for at renovere den gamle mejeriplads, hvor der siden mejeriets nedrivning har været

parkeringsplads. Det er der stadig, men nu er der lavet beplantning og opstillet bænke, så det er blevet en lille "oase" midt i Klejtrup by. Viborg kommune havde sponseret materialerne, men alt arbejdet blev udført af frivillige. Bænkene er sponseret af lokale foreninger, og Lokalhistorisk Forening har bl.a. givet den ene bænk.

Aftenen i august blev indledt med en indvielse af pladsen, hvorefter der startede sponsorcykelløb med det formål at skaffe penge til vedligehold af alle de mange ting, vi efterhånden har fået etableret i Klejtrup, men som der mangler penge til at vedligeholde.
Efter cykelløbet – hvor der deltog cyklister lige fra de første klassetrin til plejehjemsbeboere – var der fællesspisning på brugspladsen, lotteri og underholdning for børn og voksne
En vellykket aften som gav et overskud på omkring 100.000 kr. – et meget tilfredsstillende resultat.

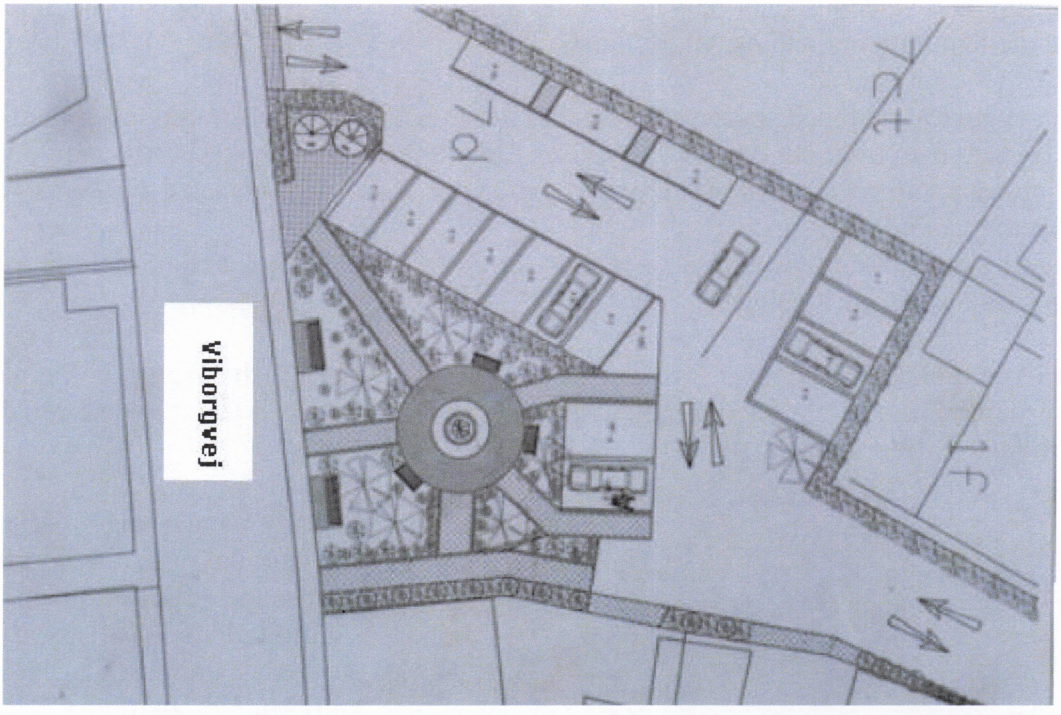

Skitsen over mejeripladsen

Netop denne aften, hvor alle foreninger i Klejtrup var gået sammen, blev en af handelsstandsforeningens formand Hanne Holms sidste bedrifter. Kun kort tid efter døde Hanne pludselig, og vi har siden stået uden vores dejlige kro, som blev lukket umiddelbart efter. En stor sorg for familien – og et stort tab for byen. Søkroen har jo været en central del af byens "forretningsliv" i mere end 100 år.
Vi håber selvfølgelig på, at den en dag igen vil åbne som kroen i Klejtrup.

Søkroen er ikke den eneste virksomhed/forretning, der lukkede i 2014. Inge-Lises Frisørsalon på Grønageren blev også lukket i det forgangne år. Efter næsten en menneskealder med egen salon besluttede Inge-Lise, at nu skulle det være slut.

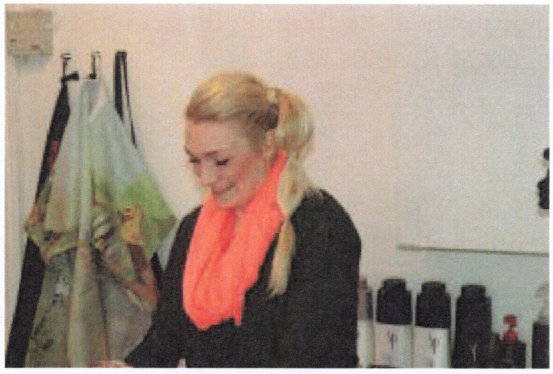

Men heldigvis blev frisørsalonen på Skårupvej 23 igen åbnet, idet Janni Bruusgaard Larsen åbnede Hot'n Tot i den gamle Salon Saxen. Så vi har da stadig én frisørsalon i byen.

Overfor Søkroen er der ikke sket en lukning – tværtimod. Genbrugsen i den gamle møbelforretning har gennemgået en modernisering og stor udvidelse. Nu er også lejligheden i underetagen inddraget til forretning. Og der kunne ved Genbrugsens 10 års jubilæum i sommer så samtidig holdes indvielse af de nye lokaler. Det er blevet en stor forretning, hvor omsætningen fortsat er rigtig flot. Sidste års overskud lå på omkring 200.000 kr.

Også Verdenskortet har renoveret og udvidet i det forgangne år. Der er blevet lavet en ny sal i tilknytning til det tidligere festlokale, ligesom der er lavet nye toiletter. Der er nu ved at være plads til rigtig mange mennesker på søbredden i Klejtrup, hvis man vil spise med søudsigt. Og det kan der både være lokale som turister, der har lyst til.

Ingen er i tvivl om, at Verdenskortet er en stor turistattraktion, som trækker rigtig mange mennesker til Klejtrup. Men der har i det forgangne år også været hjælp fra en anden front – nemlig noget, der hedder "Fod på Viborgegnen".

Én af de ting, vi stoppede op ved, var selvfølgelig Søkroen.

Her havde programlæggerne sørget for at få Klejtrup med på årets forslag til guidede ture i Viborg Kommune, og i samarbejde med Klejtrup Borgerforening og Klejtrup Lokalhistoriske Forening havde jeg fornøjelsen af at have omkring 80 mennesker fra store dele af Viborg Kommune med på tur i Klejtrup, hvor de fik fortællinger om alt fra de erhvervsdrivende op gennem tiderne til dobbeltmordet begået af Rasmus Mørke.

Men der sker heldigvis også noget udenfor selve Klejtrup by. Efter et par års "tovtrækkeri" om at få rejst den "faldne" runesten på nordsiden af Klejtrup sø, lykkedes det at få den rejst i 2014. En trussel om selvtægt fra en entreprenør fik langt om længe myndighederne til at få rejst stenen, der efterhånden ville tage skade af at ligge på den måde, som den gjorde.
Nu står runestenen igen, så den kan betragtes af de folk, som lægger vejen forbi.

Og kigger vi på Fristrup, så er der også her en aktiv beboerskare, som gør en indsats for, at der kommer til at se pænt ud omkring den gamle branddam. For nogle år tilbage etablerede beboerne i Fristrup et fællesområde – benævnt 'Fristrup Forum', og nu er der lavet "strand" omkring branddammen, så det ligner en rigtig sø (se i øvrigt billede bag på hæftet)

Og så kan vi jo ikke slutte denne beretning om 2014 uden at nævne vores kloakeringsprojekt i Klejtrup. Siden sensommeren har der været gravet op her og der og alle vegne – og på én gang – til stor gene for de forretningsdrivende og borgerne i byen.
Separat kloakering er målet – men hvilken vej til det mål? Ældre mennesker er i kortere eller længere perioder afskåret fra at komme hjemmefra, fordi de ikke er mobile og der ikke kan køres til deres bopæl, andre har måttet køre omveje på 7 km for at handle stort ind i brugsen, selvom man kun bor få 100-meter fra forretningen osv. Folk udefra kan ikke finde frem til dem, de skal besøge og mange får derfor ikke besøget – nej, det er ikke nemt at være borger i Klejtrup i disse tider, og det varer ved. Efter planen, som har skubbet sig flere gange, er udsigten nu, at det først er slut ved udgangen af 2015.
Så hvem ved – måske skal næste års beretning om 'Året der gik' også slutte med kloakeringen i Klejtrup ☺

Kloakeringen har fyldt rigtig meget i Klejtrup-borgernes bevidsthed - se her hvorfor

Det hele startede på Viborgvej fra Søkroen og opad

Så kom turen til Skårupvej fra Y-krydset og op til bageren – det "ødelagde" meget af handlen for vores brugs og bager

Så kom turen til Vandværksvej og Skårupvej fra bageren og vest på.

Og så blev det jul – og byen kunne "slikke sine sår" et par uger, inden det igen gik løs efter nytår.
Fortsættelse følger ☺

Praktiske oplysninger

Klejtrup Lokalhistoriske Forenings bestyrelse:

Formand Ragna Kolind, Skårupvej 29, Klejtrup	tlf. 9854 6704
Næstformand Britta Laursen, Kildebakken 15, Viborg	tlf. 8667 4468
Kasserer Kjeld Nielsen, Søparken 37, Klejtrup	tlf. 9854 4700
Sekretær Birthe Ømark, Viborgvej 2, Klejtrup	tlf. 2878 0139
Carl Johan Jørgensen, Mårdalsvej 1, Ulstrup	tlf. 5126 2763
Karl Erik Christensen, Drosselvej 5, Skals	tlf. 8669 4773
Erik Brüld	tlf. 9854 6009

Klejtrup Lokalhistoriske Arkiv:
Midtvej 2, Klejtrup (i Senior- og aktivitetscentret)

Åbent hver onsdag fra kl. 14.00 til 16.30
eller efter aftale med et bestyrelsesmedlem

email: ragna@jk-m.dk

Klejtrup Lokalhistoriske Forenings hjemmeside ligger på adressen:

www.klejtrup-lokal.dk

Her på Klejtrup Lokalhistoriske Arkiv er alle altid meget velkommen til en kop kaffe og en snak om lokalområdet. Har du behov for hjælp til slægtsforskning, tydning af gamle dokumenter eller andet, er vi altid parat. Har du billeder, papirer eller bare en mundtlig historie om området eller dets beboere, vil vi meget gerne have dit besøg

"Fristrup Forum" - den gamle brand-dam midt i Fristrup er blevet til lands-byens lille oase

Klejtrup Lokalhistoriske Arkiv, Midtvej 2, Klejtrup

Åbningstider: hver onsdag kl. 14.00—16.30

Kontakt os på tlf.: 98 54 66 17
eller se vores hjemmeside på www.klejtrup-lokal.dk